

NAISTE HAAL

EESTI NAISORGANISATSIOONIDE LIIDU

HAALEKANDJA

NR 1

10. detsember 1926 a.

Hind 30 marka

TALLINN

„Naiste hääl“

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälekandja.
Jlhub 1 kord kuus. Jgal 10. kuupäeval.

Toimetaja: MARIE REISIK.

Perenaise osa toimetaja: LIISA MARTINSON.

Väljaandja: E. Naisorganisatsioonide Liit.

Toimetus ja talitus asub: TALLINNAS, Jaani t. 3.

Avatud kella 10—2. Telefon 13-26.

Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9. Tel. 13-91.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehetellimiste vastuvõtjad.

Tellimise hind: veerandaastaks — 90 mk., pooleksaastaks — 150 mk., aastaks — 300 mk. Üksiknumber — 30 mk.

Kuulutuste hind: terve lehekülg — 3000 mk., 1 mm. ühel veerul — 10 mk.

E. Naisorganisatsioonide Liidu majapidamise kursuste juures saadaval

maitsevad lõunad

iga päev kella 12—5 p. l. Tallinn, Jaani t. 3, II korral.

Elite

Elegantsed modell-kleidid.

Teenri tän. 4, Raatuse platsil.

NAISTE HÄÄL

E. NAISSORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 1

10. detsembril 1926

I aastakäik

Saateks.

On teostunud unistus, mida organiseeritud eesti naised hellitanud juba kuus aastat, oma keskkoonduuse, Eesti Naisorganisatsioonide Liidu asutamisest saadik. — Teoks on saanud üldine eesti organiseeritud naiste häälekandja — kuukiri „Naiste hääl.“

Kõigi nende aastate jooksul on ennast kibedasti tunda annud ühise naiste häälekandja tarvidus. Meil on olnud viimastel aastatel sagedasti tundmus, nagu ei võtaks Eesti avalikust elust naised osa ega ei tunneks huvi selle vastu. Paljude tähtsate küsimuste arutusel, mis ligidalt puutuvad naist, mis sagedasti koguni olulised naisele, pole meie kuulnud naise arvamist.

Pole tõsi, et meie naised on ükskõiksed neisse puutuvate küsimuste vastu, pole nad ka ükskõiksed küsimuste vastu, mis puutuvad meie ühiskonda ja riiki. Naise seisukohad kõigis meie avaliku elu küsimustes on jäänud avaldamatuks ja tundmatuks avalikkuse ees eestkätt selle tõttu, et meil puudus seni erapooletu ajakiri, mis oleks seisnud kõigi naiste huvide teenistuses.

Kogu maailma naised on leidnud palju ühiseid alasid, hoolimata ilmavaadete lahkuminekutest. Selle tõenduseks on suured rahvusvahelised naisorganisatsioonid.

Meie väikese riigi naistel on neid ühiseid huvisid ja muresid loomulikult palju rohkem, nende väljenduskohtaks on meil tarvis oma ajakirja. On selge, et „Naiste hääl“, olles kõigi meie naiste häälekandjaks, saab seisma väljaspool-erakondi. Kuid sellega ei taha meie öelda, et meie naiste häälekandja saab asuma ka väljaspool poliitikat.

E. N. Liit tahab omas häälekandjas jälgida hoolega meie poliitikat, ta ei taha ka keelata oma arvustavat sõna juhustel, kus meie poliitilised avaldused riivavad naist ja naise õigusi,

samuti juhustel, kus naine kui poliitiliselt täisõiguslik kodanik kohustatud on oma juba hääle-
tearvuliselt mõjuva sõna ütlemata.

On täitsa loomulik, et meil eriti südame peal on kogu meie seadusandlus, iseäranis aga kui see puudutab erilist naist ja et sellel alal „Naiste hääl“ saab olema valvel ning seadma üheks oma peasihiks eesti naise õiguslise seisukorra kooskõlastamise meie põhiseaduse deklaratsioonidega.

Viimaste aastate jooksul, eriti peale suurt ilmasõda, on suurt hoogu võtnud rahvusvaheline koostöö väga paljudel aladel. See on koondunud peaaesjalikult Rahvasteliidu, Rahvusvahelise tööbüroo ja Rahvusvahelise vaimlise koostöö instituudi ümber. Kuna meie, naised, näeme selles koostöös kindlamat panti rahvastevahelise sõpruse kindlustamiseks ja kuna meie loomusunniliselt igatseme rahu, on selge, et meie oma häälekandjas tahame anda ruumi ja tähelepanu kõigile rahvusvahelise koostöö küsimustele.

Leides, et meil liig vähe tähelepanu on pöördud meie maa kandvamaile naistele, nimelt taluperenaistele, on „Naiste hääl“ pühendanud erilise osa omast lehest neile. Põllumajanduslik kultuur on meie maa edenemise ja jõukuse aluseks. On loomulik, et meie taluperenaise kultuurilisest tasapinnast ja töösusest oleneb väga tähtsal määral meie maa produktioon. „Naiste hääl“ tahab olla meie perenaistele abiks ja juhiks nende suures ja vastutusrikkas töös. Sellelt seisukohalt välja minnes tulevad meie kuukirjas arutusele mitte ainult perenaise välised ja kodused tööd, vaid ka paljud üldised, meie paraku veel kaunis madalal seisva talu ja kodu kultuuri küsimused.

Ikka põhjalikumaks peab muutuma meie majapidamine, ühes sellega suureneb ja saab täht-

samaks ka naise töö sel alal. On loomulik, et naiste töö saaduste ärakasutamises ka naine otsustav oleks. Meie ühistegelisest liikumisest peavad naised agaramalt osa võtma. Huvi töö vastu kasvab ja töö ise muutub põhjalikumaks, kui on huvi ka töösaaduste ärakasutamise ja hindamise kohta. Selle tõttu on täitsa loomulik, et „Naiste hääl“ tahab silmas pidada meie ühistegevust ja et tema oma kohuseks peab huvi selle vastu naiste hulgas äratada ja kasvata.

On ammu tunnistatud naisele eriti ligidalseisvateks aladeks kasvatuse, tervishoiu ja kõige laiemaulatuslise sotsiaalpoliitika alad. Need alad on olnud ka eesti naisele tema ühiskondlikes töös kõige armsamad ja kõige ligemad. „Naiste hääl“ tahab võtta vaatlusele kõik meie laste, noorsoo ja üldise kasvatuse alad, ta teeb enese ülesandeks eriliselt riikluse ja rahvuse propaganda, kuna just sel alal naisel kui emal ja kasvatajal on käes suur ja vastustusrikas tööpõld. Rahva tervishoiu alal, mis on tihedalt seotud üldise sotsiaalpoliitikaga, peab naistel võimalus olema avaldada oma arvamisi. Lastekaitse, emade kaitse, vanade ja haigete hoolekanne, töökaitse ja kinnitus, — kõik need küsimused kuuluvad ka

naiste kompetentsi ja neile tahab „Naiste hääl“ pühendada tõsist tähelepanu.

Naiskütse küsimus ja naiste töö korraldusküsimused muutuvad meil iga päevaga teravamaks ja raskemaks. On loomulik, et naiste häälekandja neist vaikides mööda ei pääse, vaid et neid tõsiselt käsitleda tuleb.

Peale kõige selle jälgib „Naiste hääl“ nii meie oma kui ka väljamaa naisorganisatsioonide tegevust, toob ülevaateid ja kirjutusi tähtsamatest ettevõtetest nii organisatsioonide kui eraisikute poolt ja peab silmas tähtsamaid maailma nais-tegelasi, kes võiksid olla meile eeskujuks, ning toob ka kirjanduslisi arvustusi ja ülevaateid, mis naistele võiksid pakkuda huvi. E. Naisorganisatsioonide Liit, asudes oma häälekandja väljaandmisele, on kindlas usus, et ta täidab sellega oma kohust kõigi meie teadlikult mõtlejate naiskodanikkude vastu. Ta loodab, et kõik meie naised, kes tunnevad huvi meie eluavalduste vastu ükskõik mil alal, koonduvad tiheda müürina „Naiste hääle“ ümber, nii lugejatena kui ka kaastöölisena ja annavad seega oma häälekandjale selle jõu ja mõju, ilma milleta jääb paljaks tühiseks sõnaks ja mõisteks meie demokraatliku riigi täisõigusliku naiskodaniku nime.

Greetings

to the members of the National Council of Women of Estonia from the President of the International Council of Women.

Dear Friends and Comrades in Estonia,

I hear from your President that you are starting a monthly journal of your very own, and that you intend to include in it accounts of international work, and of movements which will promote sympathy and good understanding between the peoples of all nations.

It is increasingly clear how much every woman can do towards encouraging these happy relations, by her influence in the home, and in bringing up the young children to take interest in the doings and customs of the children of other countries, and to love to hear stories about them, instead of being suspicious and unfriendly towards persons belonging to other races.

If the millions of women belonging to our International Council of Women all over the world would really put in practice our great principle of the Golden Rule in all relations of life, and would try to do unto others what they would wish us to do unto them, how much would be accomplished towards the prevention of War, and the establishment of that blessed permanent Peace for which we long.

We are hoping that the meeting of our Executive Committee at Geneva next June, will help us all in our work, as we expect then to be able to secure the personal advice and help of experts from the Secretariat of the League of Nations, and from the International Labour Office, for our various Standing Committees on Peace, Health, Education, Emigration, Laws affecting women, Industrial work, Child Welfare, and work for an Equal Moral Standard, etc.

So please send us a strong delegation under the leadership of your dear President, whose presence at Washington last year, along with Madame Kallas, gave us so much help and pleasure.

Before I close, I must confess to you that at a Bazaar for the League of Nations Union at Aberdeen, Scotland, last September, I ventured to appear in Estonian costume, because I thought it so pretty, and because my Stall represented the Baltic and Balkan States. I am sending you President a photograph taken at the time, and I hope you will forgive the liberty I took in adopting your national garb! I hope that some day I may have the pleasure of coming to visit you in your own country, and of seeing your old national costumes, which are so much more becoming than most of the fashions of present day.

With all best wishes,

Believe me,

*Your affectionate friend and International President,
Ishbel Aberdeen & Temair.*

The Marchioness of Aberdeen and Temair.

Rahvusvahelise Naisliidu juhataja, tuntuim naistegelane rahvusvahelise koostöö alal. Eesti ja teiste väikeriikide soe sõber ja poolehoidja.

Tervitused

Rahvusvahelise Naisliidu Juhataja poolt Eesti Naisorganisatsioonide Liidu liikmetele. (Tõlge).

Kallid sõbrad ja kaasvõitlejad Eestis,

Ma kuulen Teie juhatajalt, et Teie hakkate välja andma oma kuukirja ja et Teie mõtlete selles ruumi lubada ka rahvusvahelise koostöö püüetele ja liikumiste kirjeldusele, millede sihiks on kogu ilma rahvaste vahel edendada sõprust ja arusaamist. Ikka veenduvalt selgub, kui palju iga naine suudab rahvaste vahekordade paranemisele kaasa aidata oma

mõjuga kodus, äratades juba oma lastes huvi teiste rahvaste laste kommete ja tegude vastu, õhutades neis armastust nende vastu, selle asemel, et olla külm ja kohtlev teise rahvusse kuuluvate inimeste vastu.

Kui kõik need miljonid naised, kes kuuluvad Rahvusvahelisse Naisliitu, terves maailmas tõesti paneksid maksma elus meie suure Kuldse Seaduse põhimõtte ning püüaksid teha teistele ainult seda, mida nad soovivad, et need teised neile teeksid, — kuipalju oleks sellega ära tehtud sõdade ärahoidmiseks ning õnnistatud rahu alalhoidmiseks, mida meie kõik igatseme.

Meie loodame, et meie üldjuhatause koosolek tuleval juunikuul Gentis meid kõiki saab aitama meie töös, sest meie usume, et meile oma isikliku nõu ja abiga saavad olema toeks asjatundjad Rahvasteliidu sekretariaadist ja Rahvusvahelisest tööbüroost, et nemad aitama saavad meie mitmekesiseid komisjone, mis töötavad rahu, tervishoiu, kasvatus, väljarändamise, naistesse puutuvate seaduste, tööstuse, lastekaitse, ühesuguste kõlblusmõistete ja paljudel teistel aladel.

Ma palun Teid, et Teie meile saadaksite sellele koosolekule tugeva esituse oma juhatajaga eesotsas, kelle osavõtt Washingtoni koosolekutest mineval aastal ühes proua Kallas'ega oli meile suureks abiks ja rõõmuks.

Enne kui ma lõpetan, pean Teile tunnistama, et mina viimasel septembrikuul ühel suurel basaaril, mille korraldus Rahvasteliidu ühing Aberdeen'is, Shotimaal, julgusin ilmuda Eesti rahvariides, sellepärast et ma selle nii kauni leidsin ja sellepärast, et minu osakond kujutas Balti ja Balkani rüke. Ma saadan Teie juhatajale ühe päevapildi, mis tol korral tehti ja ma loodan, et Teie vabandate minu vabaduse, tarvitada Teie rahvuslist ülikonda.

Ma loodan, et mul kunagi saab osaks rõõm Teid Teie kodumaal külastada ja näha Teie vanu rahvariideid, mis on nii palju ilusamad, kuisuurem osa tänapäeva moodidest.

Kõige paremate soovidega olen mina Teie truu sõber

Rahvusvahelise Naisliidu juhataja
Ishbel Aberdeen & Temair.

Naine omavalitsuses.

Ei ole enam kaugel Eesti omavalitsuste valimised. Sga riigi huvides on, et võimalikult kõik täiskasvanud kodanikud teadlikult valimistest osa võtaks. Mida juurem hull teadlikka kodanikke kannab meie riikliku ja omavalitsuse asutusi, seda rohkem võib loota, et töö nendes on viljakas ja kõikide riikide huvid kaitsmisi leiavad. Nii kaugel meie kahtlusest ei ole. Valijate protsent, teiste riikidega võrreldes, ei ole ju küll veel kartusäratav, kuid teatavat loodust ja ükskõikust peab siiski ära märkima. Suur on veel nende kodanikkude arv, kes omale teeneks loevad, et nad poliitika hirmutatud ei ole ja temaga tegemist ei tee. Ei ole tõesti kerge harjuda mõttega, et ise oleid kutsutud riiklikele korraldustööle, et mitte keegi ei tule sinu oja tööst ära tegema, et jääd kõrvale, kui parajal ajal ja kohal häält ei tõsta. Uus kodanikuveri peab meie kõikide soontes voolama, wewoastel „riigialamatel“ ei ole paika Eestis.

Meil on eriti hädame peal naiste osavõtt valimistest. Kui tekkisid meie ajimesed natsorganisaatsioonid, siis ei aimanud meist keegi, et nii mõnigi meie piirietest juba niipea teostamist leiab. Eesti põhiseadus on awar ja lai ja tema ei tee wahet mehe ja naise wahel, on mõlemale jaganud õigusi ja kohuseid. Eesti naised, jeda meie põhiseadust tuleb meil kõigest jõust kaitsa, sest ta on meile awanud tee uutele tegevusväljadele. Meie eneste juures ei ole kaugeltki veel

kõik korras, ka meie ise peame veel harjuma naise üheõigustlusega.

Ei waiifi kinnapiem veel nende häälde, kes näewad hädawõttu naise osavõttus poliitilistest elust ja teda eemale tahawad tõrjuda awalikest elust. Kuid midagi ei aita, ka Eesti naine on paratamatuse juures üle kogu läwe astunud awalike ellu ja sinna tema jääb. Murumasinu sünnitas moodsa töölis- ja naisliikumise. Nüüd wõtawad miljonid naised eluõidilusest osa wäljaspool kodu. Kes majanduslikelt edasi tahab jaada, see peab ka poliitilise wõimu pärast wõitlema. Mehed on kareim valimistest osa wõtnud, on teatava poliitilise wõimu kandjad, selle wõimu juure tõttu on nii mõnigi nende nõuetest täidetud. Kes aga kaitsmaks naiste huwisiid, kui mitte meie ise?

Mehed awalawad jagedasti kartust, et naine oma wäärtuslike eriomadusi awalikus elus kaotada wõiks, et ta mehistub, et ta muutub halbemaiks emaks ja naijeks. Sellega nad tunnistawad, et naisel eriomadusi on, neist lahkuminemad. Kui aga jutt on otsekohejst ehitusest wäljaspool kodu, siis kaotaw korraga kõik warjundid ja mees peab ennaist kohajeks ka naiji ehitada. Loogiline ei ole see igatahes mitte. Ei, meie jääme naisteks oma eriomadustega ja kaitseme oma erihuwisid ise.

Siis kütamaks on meie kodu jäänud. Üks ala teise järele läks ühiskonna kätte, ka alad, mis põlilelt

naiste käes olid. Soolekandele, haridusele, terwishoiul näit, on ühiskondlik iseloom. Kõikvilgusest muutub tegevus maskeeritud maskeeritud heaks. Riik ja omavalitus on korraldavateks tegevusteks. Särkest rohkem saab piir perekonna ja avalikkuse huvi vahel, ühikute ja ühikute asjade vahel. Ühikute inimese elu määratakse kindlaks väljaspool. Aga naine ei peaks piirduma sinna tungida, kus korraldustöö teeb? Raskusi on saatus naisele alati ohtrasti peale pannud, meie tahame nüüd ka oma koormat kergendada, oma häält kuuldavale tuua igalpool, kus asi meie juurde puutub.

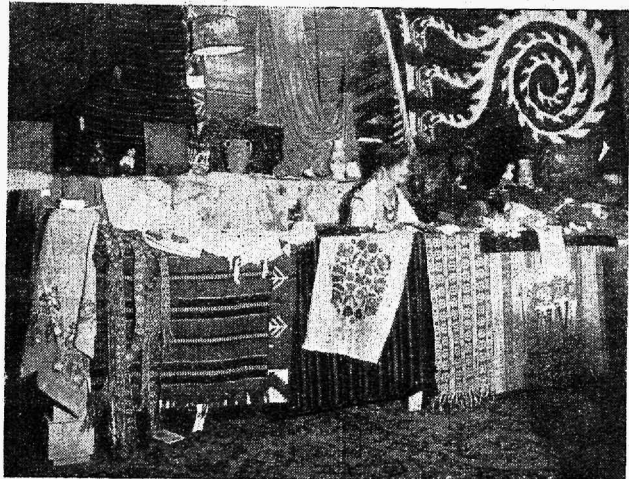
Ralju on meil veel tarvis õppida, et kriitiliselt lahutada head halvast ühiskonna elus. Oma ülesanded juudame ainult siis täita, kui meil tarvilik ülevaade olemas. Seda ülevaadet ei omanda meie aga mujal kui elukeerus. Seal kasvab ka meil poliitiline meel, „sest mõistmisi õpitakse ainult riistadel ja ujumisi vees.“ Poliitilisi mõnu tahame kõik, mitte ainult need, kes kutsutakse väljaspool kodu, vaid ka kõik, kes ainult kodutöö. Ka meile jaagu osaks kõik rõõmud ja kasud, mis avanevad sellele, kelle juuda kutsutakse ühikutele ja sead omale kõrgeid sihte!

Nende ridade ülesanne ei saa muudugi olla ühikute asjalikult peatuda omavalituste mitmekesiste tegevusalade juures. Oletas huvitav ajalooliselt pilku heita omavalituste arenemise peale, kuidas viia mõistuse abil rahvad omale kätte võitluse õiguse kaasa rääkida ja ise ennast valitseda, eestkostmise alul wabanedes. Seda demokraatlikku põhiõigust, ise oma saatust kaasa määrata, ei taha ka meie, eesti naised, filmist kaotada, tahame teda kaitsta kõige viisakusega. Gestis, kui noores riigis, peatavad tema kodanikud juba sellega Vappima, et oleme veel igal ajal otsimisajajärgul, et stabiilsusest veel juttugi ei saa olla. Muuget kutsuvad välja meie seaduste ja määruste muutmise muutmise seadused, kuid, asjasse liivenedes, peame tunnistama, et see meile wabest koguni õnneks, et meie palandlikult noore riigi korraldamis- ja ülesehitamistöös tehtud wigu parandada saame. Meie aja turisoon lööb kiiresti, nõuab suurt kohanemisvõimet, mis täna ajakohane, võib homme juba wananemine olla. Mõtleja inimesena on ka meie naiskodanik kohustatud elu jälgima.

Walmuristele minnes wõtame omavalitust niiuugustena, nagu nad meil töötavad käesolewal filmipilgul. Laialdased ja mitmekesised on meie omavalituste ülesanded, sest oma kitsama ümbruse heakäikaw eest hoolitsemise korral on neil täita üldriiklikki funktsioone. Kõik tegevusalad on üksteisega kuidagi seotud ja elu õigeks mõistmiseks on paratamata tarvilik omale muretseda üldülevaadet. Kuid ka see, kes terwet oma aega pühendab avalikkuse elule, ei saa parema tahtmise juures kompetent olla kaal ajal, ta peab oma mõimiste ja huvi kohaselt välja walima ala ehk alad, mida ta, peenusstesse tungides, mitmekülgsest tundma õpib, alles siis võib ta töö viljakaks ja asjatundlikuks muutuda. Naine saab olude sunnil wõhem aega pühendada avalikkuse elule, sest sagedasti loob tema õlgadel koduse töö korraldustöö, jeda

enam peab temale joomitama spetsialiseerumist. Misjugujed oleks siis need alad, mis naiti kõige rohkem huvitavad? Gestikatt mauidugi kõik, mis on seotud elu alalhoidmisega. Nimetaks wabest esimesena h o o l e k a n d e t ö ö d.

1925. a. mõeti riigikogu poolt wastu mõrdlemisi awar hoolikande seadus, mille järelle oli ammu juba tungim tarwidus. Selle seaduse alusel korraldatakse hoolikannet üle riigi. Soolekande alla kuuluvad kõik ühikud, kes kannatavad puudust, kel ei ole võimalik

Eesti nurk New-Yorgi näitusel.

27. sept. — 2. okt. s. a. oli New-yorgis suur rahvusvaheline naiste kunstikäsitöö näitus, millel ka eesti naised oma töödega esinesid. Eesti tööd meeldisid ameeriklastele väga. Saadetise näitusele korraldas Eesti E. N. Liit.

ise oma eluülespidamise eest hoolitseda. Sga riigi kohustus on oma kodanikkude heakäikaw eest hoolitseda, sest muidu kaotaks ta oma mõtte, iga kodaniku õigus on nõuda, et teda ei lasta nälgida furra, kui ta ilma oma süüta wiletsuse on sattunud. Sgas omavalituse piirkonnas leidub inimesi, kes eitawad avalikkuse hoolikande wajadust, kes tagasi waatawad minewikku, kus abianimine waestele oli juhustlik ja rippus ühikute inimese ehk eraselt heast tahtmisest armuandi jagada wõi mitte. Mida warem meie seda wana aega unustame ja uue aja waated omaks wõtame, jeda parem meie riigile ja rahwale. Meil ei ole inimele pillata. Kõige juuremat tähelepanu tuleb meil, naistel, pöörata lastekaitse peale. Sgas terwes ja loomulikult arenenud naises elab igakuus oma lapse järele, tal jätkub aga veel küllalt jõuust ka teiste laste jaoks ja ta joomiks, et igal lapsel oleks päikesepaisteline lapsepõlv. Meie majanduslikult kehwas ilmais puudub see praegu enamusel. Meie ei peata nende laste juures, kel meel elus hoolitseja isa, emia, kuid kes oma piiratud sissetulekuga parema tahtmise juures lapsela jeda anda ei suuda, mida eeldab päikesepaisteline lapsepõlv. Wõrratu õudsem on nende seisulord, kes saatus hooliks jäetud. Täielikud waesedlapsed, lapsed, kelle wanemad neid kaswatada ei

wastu wõrklemise jeltje jne., kelle ümber kogunenud asjaft huwitatud ringkonnad. Rahapuudusel ei ole seni weel nii mõndagi teha suudetud, mida tingimata nõudma peab kodanikkude terwise huwides. Rätte- ja daw igalhele olgu hea weel! Wee wärgid ei ole uhkusasjad, ilma küllaldase meeta ei juuda tarwiliselt puhtuse eest hoolitseja. Mustuse kõrwalda mitte (prügi koristamine, wäljakäigukohtade tühjendamine jne.) peab ajaohaselt korraldatama. Omawalitus peab selle järele walwama, kuidas toiduaineid walmistatakse ja müügil toimetatakse, eriti lastele tarwisminemaid, nagu näit. piim. Meid naifi, kui tegelikka majapidamisjuhite, peab wäga huwitama turu korraldus. Sädatarwilis on aruka pereema taol nõuanne, kui kõne all toiduainete hinnad, nende tarvitamine, toiduainete muretsimine ja wäärtus. Sgal alal, siin aga eriti, peab leiduma naifi, kes aru jaamad, et wäikestel põhjustel wõiwad olla juured tagajärjed, naifi, kes mõistawad fidet, mis olemas ühikku majapidamise, rahwamajanduse ja ilma-majanduse wahel.

Korteriküsimuse lahendamine on üks tähtsamatest, kui mitte kõige tähtsam, sotsiaalpoliitiline ülesanne. Meie korteriolud on üldiselt tunnustatud wilethateks, ei wasta nad meieaja kultuuritarwidustele, on terwihewastased, ega wõimalda nad normaalse perekonna arenemist. Kortereid, linnades kui maal, on täis tuubitud, puudub neil tarwiline õhk ja walguis. Meie omawalitustegelaste kongressil ja hiljuti peetud linnadepäewal peatati ühikfajakult meie korteriolude juures, neid walgustades statistiliste andmete najal ja kutsuti kõiki üles täie tõsidusega korteriolude terwendamiseks ajama. Terwishoidlikelt, kõhlikelt ja majanduslikult on korteritel juur tähtsus. Sõnal „oma kodu“ on isejugune hell kõla, kuid elu on meie rahwahulkasid petnud, neid jundinud elama korterites, mis ei määri „kodu“ nime. Naifed, kes see ei ole selgemaks tõendusjeks, et dieti teeme, kui tungime kodu wälja awalikkude ellu ja kõigile kuuldamalt oma nõudmist ei toome, jekt meie ei juuda oma kohuseid perekonna wastu jarnastes oludes täita. Kuulge kõik, meie lapsed jurewad enneaeagu, ehk jääwad kuduraks kehahiljelt, waimhiljelt, perekonnatoitjaid ähwardab tiifus ja teised taudid, enneaeagu töowõimetuse jäämine. Meie nõuame tulewiku nimel, et oleks küllaldaselt kortereid, et neid jatkaks igalhele, ja et nad wastaks inimeje nõuetele. Meie nõuame, et seal, kus karwatetaks ehitusplaane, ka meie arwamist küsitaks, jekt meie ei joowi edaspidi enam näha, et näit. kõõl, üks tähtsamatest ruumidest perekonna korteris, peab leppima mõne nurgaga, mis ruumijaotusel kufagil üle jääb jne. jne. Ruumi nõuame elamiseks ja puhkamiseks, õhku ja walguist!

Ruumi ei luba maal pikemalt peatuda teiste tähtjate omawalitussuuliseannete juures, mis eriti naifi wõiks huwitada. Tahaks ühte rõhutada: omawalitusteste töö on tuhandete mittidega jectud ühikku inimeje eluga, igaüks on paratamata sunnitud kuldaguwissi kaasa minema ja meie tahaks, eh see jünniks teadlikult. Paljugi jünnib awalikus elus, mis meile ei meeldi,

jeda enam on meil kohustus kaasa töötada ja katjuda parandada, mis meile wastuwõtmatu. Üks juur inglane on ford lausunud: „wähkem kui asi, mida teeme, lähem juurde elumafinasje, jee wõib meie woorused jahwatada põrmuks ja neid wäärtusetuks muuta, ehk meie pahesid ümber walada uue fjmwiikafjiooni rafufesteks, mis wõib olla juurjugaitem kui jee, mis enne oli.“

Kuist jaab omawalitust raha oma juurte ülesannete täitmiseks? Kodanikkude maksude näol ja oma ettewõtete jst. Ja kas meile jüis tohib ükskõik olla, kuidas neid maks määratakse ja kuidas need ettewõtted töötawad? Ei, ka seal on meie walwajat filma tarwis, et kõik õiglaselt jünniks, et jee, kellele rohkem antud, ka rohkem tagasi annaks ühiskonnale maksude näol. Sga omawalitust on kõigepealt sellest huwitatud, et tal oleks küllalt juur maata tagawara, küll ehitamiseks, küll ettewõtete rajamiseks. Mida wiljakam teatawas kogukonnas töö maa peal oma harudega, tööstus ja kaubandus, jeda rohkem wõiwad kodanikud loota, et nad waeuselt ja wilethusest pääsewad ja inimwäärikuselt wõiwad elama hakata, ennaft korralikult toita ja katta. Raske on praegune aeg ja kõik, keda fiibe elu weel täiesti tuimaks ja ükskõikjeks teinud ei ole, peaksid igatsuse tulufest parema elu järele oma jüdamis löffel hoidma. Eriti naifed. See parem elu ei tule ilma meie kõikide kaasabita, ei lange kuskilt fingitusena riippe, maid kõik olemis kufjutud wõitlusje selle parema tulewiku nimel. Wõitjine kätte riiklije isejestmuse, niinid tuleb meil wõita wahest weel raskeal lahinguwäljal — majanduslikel väljal. Wastane on tugem, kuid meie tahame wõita ja peame wõitma! Meie ei tohi leppida pistuga. Ja muidugi oleks juba palju tehtud, kui igale meie kodanikule oleks wõimaldatud mingi jugune töö, et ta ennaft kuldagi jaoks peal wee hoida ja teda töopuuduse tõttu ei ähwardaks lauja juur. Meie peame aga kaugemale jõudma. Ma ei ole weel sõnagi lausunud kultuurilistest tarwidustest. Nende lewinemisel alles wõime rääkida täsinimeje elust.

Cesti naifed, linnas ja maal, kufjate teid üles lähenevatel omawalitustsuulismistel kõige juurema agarusega oja wõtma walmistest. Cesti Naikliit ei kufjate teid hääletama teatama nimekirja poolt, olemis hoidunud parteipoliitika eest, mis meie üksmeelt rikuda wõiks. Mõistame iga ühikust naifes isikult, kes ise teab, misjugune partei tema kallamustele ja huwidete kõige rohkem wastab ja kellele ta oma hääle tahab anda. Cesti Naikliit tahaks teid ainult wirgutada poliitilisele tegewusele. Meie jootuiks, et omawalitustest oleks esitatud ka naifed. Koolitje selle eest, et iga nimekirjas oleks ka naifi läbimindawatel kohtadel. Mõiste oma hääled nimekirjadele, kes tunnustawad naiste ühediguslust ja kellel wõõras on püüdmine naifi eemale tõrjuda awalikust elust.

Soodan, et muu lühike kirjutus suutis jüiski weidi huwi äratada nendes, kes seni kõrwal jectunud.

M. Kursk-Olesk.

Ka uue perekonnaõiguse eeskirja määrused piiravad naiste täisõiguslust.

Üheski wananenulks seaduseks meie päewil temas sijalduwate põhimõtete poolest tulleb küll meil maksawat perekonnaõigust lugeda.

Seda arwamist on wäga mitmel pool alla kriipsutatud ning peatset seaduse muutmist nõutud.

Kuid ei ole lepitud ka üksnes seaduse muutmise tarwiduse allakriipsutamisega, waid nagu teada, on naised, esitades omal ajal sellekohase seaduse eelnõu riigikogule, perekonnaõiguse muutmiseks tegelikult samme astunud, mis aga tagajärjetuks jäid põhjusel, et riigikogus walitjuse poolt esitatawat iswiilseaduse eelnõu ootama jäädi.

Müüd, möödunud kewadel, on ilmunud walitjuse iswiilkomisjoni poolt teisel lugemisel wastuwoetud kawatsetawa iswiilseadustiku perekonnaõiguse oja, mis asjaft hwiitatutulle arwamise awaldamiseks laiali jaadetud.

Süba see asjaolu, et iiheligi juuremale naisorganijatsioonile, ei iiheligi naistele kõne all olevat eeskirja tutvumemiseks ei ole jaadetud ning jellega naiste arwamist ei ole wääriliseks peetud ära kuulata, kõneleb iseendaft, millisel seiwufohal komisjon asuma pidi naiste õigusliku seiwufoorra korraldamisel perekonnas.

Kuid asja juure tähtsuse pärast ei ole siiski wast

hwiitujeta nende seiwufohtade walgustamisel ka pife-malt peatuda.

Walitjuse komisjoni eeskirjas sijalduwate määruste waatlemisel selgub, et need oma põhimõtete poolest juba enne seaduseks jaamist iganenud on, ning wastuwoetumatud riigi suurema arwu kodanikkudele — naistele. Sest jelle asemel, et arwestada abikaasjade õiguslike wabefordade normeerimisel eluliste wabefordadega, naiste poolt kokkuseatud eelnõus wäljendatud seiwufohtadega, ning uute seadusandliste töödega perekonnaõiguse alal, on eelnõu autorid arwestanud ainult paarikümne aasta eest maksmapandud Saksa ja Schweitzi iswiilseadustikkude põhimõtetega, piirides neid kajastada ka meie perekonnaõiguse eeskirjas mõne maksawa seadusenormi muutmise ja täiendamise teel.

Kuigi jalata ei saa, et nimetatud seadustikkudes käsitatud mehe autoriteedi põhimõte perekonnas naiste õigusliku isiku wabanemise astmel mehe eestkoste alt teatud edusammuks oli, kuid see ei tähenda ju weel, et see põhimõte meie muutumud olukorras wastuwoetatav oleks, ning temast ainult järjekindluse mõttes kinni tuleks pidada, seda wähem weel müüd, kus seaduseandluses Rootsi perekonnaõiguse näol teine põhimõte wäljendusft on leidnud ja nimelt mehe ja naiste

Naisleiureisija.

Lady Richmond Brown.

Unknown Tribes and Uncharted Seas (Tundmata hõimud ja kaardistamata mered).

Ei tea, kuhu kord pöörab inimese igatsus, kui iga sopp sellest avaruses keerlewast maakerast on uuritud, mööditud ja kaardistatud, iga tihnik lahti raiutud, iga algelanik tehtud hariduse õnistuse osaliseks ja ookeanide kuristikud oma wiimased saladused looyutanud. Sel silmapilgul, millal Tundmatus lakkab olemast, on maakera meile liig kitsas.

Lady Richmond Brown on üks neist mitmetes anglosaksideft, kes on kuulanud Tundmatus kutse ja sellele järgi läinud. Ta suur raamat, mis sisaldab ta jutustuse oma esimesest reisist Kesk-Ameerikasse, on tõendus, kui vähe stiili abinõusid tõesti wägewad tõsiasjad nõuavad, et-lugejat wõluda. Lady Brown'i raamat vangistab meelt kui põnev romaan.

Aastal 1921, raske lõikuse järele, mille tõttu arstid teda täielikku tööta olekusse mõistsid, tegi see inglise aristokraatia naine korruga hulljulge otsuse. Trotsides haigust, arste ja nõuandjaid jättis ta mõneks ajaks jumalaga kogu kultuurilma ja läks Dr. Mitchell Hedges'iga kaasa tema reisile Panamasse ja Caribbea saartele.

Ta ise kirjutab oma kogemustest:

„On imelik, missugune muutus sünnib inimeses, kui õn sügaval puutumata, metsikus looduses, — on nagu kohaneks oma ümbrusega. — Terve nägemiswiis saab teiseks, — ise muutub nagu osaks ürgtihnikust, — ei ole olemas raha, ei majandusmuresid, ei riietusmuresid, ei pehmendawaid mõjusid, — hariduse õhuke kord kaob, ja inimene vajub tagasi oma algupärasesse olekusse.“

Lady Brown ja Dr. Hedges harjutavad alguses sügawa vee kalastust Jamaika rannal. Ja see ei ole tõesti mitte mõni särje õngitsemine. Nende haakidesse jääb kinni hiigla kalu, mere koletisi, kellega peab tundide kaupa wõitlema, — haikalu, mille kaal tõuseb kuni 1300 naelani. Lady Richmond Brown püüdis oma kättega haikala, mis kaalus üle 400 naela.

Väikese mootorlaevaga, ainukesteks abilisteks kaks algelanikku, nad sõidavad Caribbea saartele, San Blas-indiaanide juurde. Nad purjetavad kaardistamata randvesi, äärmiselt kardetawaid sõiduteid läbi koralliluidete. Kaks korda nad satuvad tõsisesse hädaohtu, esimest korda otsides sõidukoosi ranna murdlainete ja koralliluidete vahelt,

isikute ühewäärtuslikkuse ja ühedõigusluse põhimõtte perefonna.

Nagu eelpool tähendatud, on eelkava autorid abikaasjade õiguslikke wahelordi mehe autoriteedi põhimõttele piilidnud rajada, loobudes eestkoste põhimõttest. Nii kõnelewad eelkava määrused mitte naise alistumisele mehele ja sõnakuulmiste, waid abikaasjade üksimeelsete koostegemuste ühise elu hiawe alalhoidmisteks. Tegelikult on see üksimeelne koostegemus rajatud siiski jamaade määrustele kui matšew seadus. Minult olulise uudisena tuleb pida naise õigust mehe otjastamisõiguse kurjasti tarwitamise korral mehe otjastele mitte alistuda.

Eelkava ei nimeta ka meest enam naise eestkohtjaks, waid abikaasjade ühise elu esindajaks, kellel tegelikult eestkohtjaga samased õigused: ta võib nii naise isikusi kui ka warandusliku õigusi kohut ja wäljaspool kohut ilma naise jellekohaje wolitujeta esindada, tähendab ka siis, kui naine jeda esindust jalgugi ei poolda.

Eelkava kohustab nait koduses majapidamises toimetama, jättes temale õiguse koduse majapidamise kirjastest piirides meest esindada, kuid mitte kõigis asjus, waid jannas piiratud ulatuses, nagu see maksimas seaduses ette nähtud, nimelt võib ta korraldusi teha enese ja perefonna liigete tarwiduste täitmiseks ning nendes piirides ka lepinguid sõlmida, nagu teenijaid palgata.

Samuti kui maksimas seaduses ei ole eelkavas hindamist leidnud naise koduse töö, mida ta majapida-

misses on kohustatud toinama, selle peale waatamata, et see töö tihtigi tähtsana osa üldisest perefonna majapidamisest moodustab (näiteks loetakse meie mõiste järele perenaise koduse majapidamise hulka ka karjakaawatamine ning selle eest hoolitsemine). Olugi et naise töö koduse majapidamise näol perefonna ülespidamise mõttes jama tähtis abielulisele ühiselule kui mehe wõtine töö, ei võimalda eelkava, samuti nagu matšew seadus, naisele abielus ühijelt kogutud waranduse waltimise ja kasutamise osa wõtta, ning jellest abielu lõpetamise puhul osa saada, jett eelkava jettkohalt on kõik, mis naine oma koduse töö ja hoollega aitab joetada, mehe omandus.

Meest kohustawad aga eelkava määrused nagu praegugi naisele ülespidamist andma, ning kuigi jee ülespidamine tegelikult naise oma teenitud wõi tema poolt abieluse toodud waranduse jissetulekute jaddud, kuulub jee eelkava normide järele jistki mehe antud ülespidamise hulka. Minult isejaiswa tööga wõi äripidamisega jannutatud, wõi mõnel muul teel kogutud naise erawarandusest antud toetus loetakse perefonna ning mehe ülespidamises.

Nagu maksimas seaduse järele peab naine ka eelkava määruste järele isejaiswa töö tegemiseks mehest nõusoleku jamaa, kuna aga mehel oma elututje waltimisel, nagu kõigis asjus, täieline wabadus on, jett et ainult naine kohustatud on oma isiku wabadust abielu üksimeelsete koostegemusteks piirama.

Olles abikaasjade ühiselu esindaja, ei ole naitel, kui

ja teine kord kui nende laev madalikule kinni jääb, kust ainult Lady Browni leidlikkus neid päästab.

Uurides mannermaa randa, nad peavad rändama päevade kaupa puutumata tihnikutes, raiudes kirvega teed, moskiitode ja troopilise palavuse taga kiasates ja kihwtiste madude varitsedes.

Nad lähewad viimati kaugele sisemaal Chucunaque hõimu jurde, kelle asualade ükski walge ei ole käinud Hispaania vallutajatest saadik, ja kes on vandunud surma igale sissetungijale wõõrale — hõimu, kes veel ei ole jõudnud kivi-ajanigi, waid ikka veel valmistab oma sõjariistad ja tarbeasjad ainuüksinda puust. Iseäranis põnev ja ühtlasi kaunis melodramaatiline on kirjeldus nende tulekust. Chucunaque pealik, keda hõimutargad kihutawad, nõuab neilt märki, et nad tõesti on, nagu nad tõendawad, Suure Waimu läkitatud. Kindel surm on muidu silmade ees. Hea nõu on nüüd kallis. Õnneks oli aga Dr. Mitchell Hedges igaks juhtumiseks võtnud ühes kaks bengaalitule tungalt. Pimeda tulekul kokkukogunud Chucunaque hõimu nähes nemad sütitawad need põlema ja seisawad muinasjutulises valgustuses, Lady Brown walges rüüs ja sätendav pärlikett kaelas. Mõju on üllatav: Chucunaque-indiaanid on kindlasti veendunud nende jumalikust põlvenemisest, ja sest saadik on nende sõna seaduseks.

Nad toowad selle enneurimata hõimu juurest

kaasa suure ja wäärtusliku kogu sõjariistu, eba-jumalakujusid ja iseäranis rohkesti riidetükka, millesse Chucunaque naised tikivad kummalist kujikirjutust, mingisuguseid hieroglüufe.

On asjata katsudagi üksikasjaliselt selle raamatu sisu arutada. Ta iga lehekülj hoovab vabõhu elu rõõmu ja värskust, hädaohtude veetlust ja trotsimist, joobumust leidmisest ja Tundmatust, inimese võitlust looduse algelementidega, ta kaotusi ja võitused.

*

Nägin Lady Richmond Browni sel sügisel National Political League wäiksel, kodusel pärast lõuna teel. Sama ühing on ikka näidanud suurt vastutulelikkust ja huvi Eesti kohta. Ta oli hiljuti jõudnud koju oma teiselt uurimusreisilt, seekord British Honduras'se, kus ta Dr. Mitchell Hedges'iga on kaevanud välja Maya — kultuuri mälestusmärke. Ütlen meelega: kaevanud, sest tõepoolest ei ole ta ei labida ega kangi eest kokkunud.

Mu imestus oli aga suur. Väikese ringi keskel ja uudishimulise tähelepaneku objektina väga elegantne daam, keda kõik see tähelepanek näis vaevavat. Ta suitsetab paberossi, tõmmates koomale kallist soobelikasukat, nagu oksas tal vilu, ja vahetewahel kõhatades. Lahtise kasuka seest vilksatab must siidikleit, väga lühike, alt musta

See abielu lepinguga või kohtu otsusega teijiti ei ole määratud, õigust ühise varanduse kasutamiseft ja valitsemiseft osa võtta, vaid need õigused kuuluvad kõik mehele. Nimelt naise poolt abielusje toodud finnisvara võõrandamiseft või võlgadega koormamiseft on naise nõusolek tarvilik.

Vanemliku võimu teostamisel on isa tahtmijel, arvaniste lahkimenimijel, otjustav jõud. Sellava annab ifegi ifale juuremad õigused, kui see maitsvate jeaduste järele ette nähtud. Nimelt peab 1922 a. abielu jeaduse järele nii isa kui ka ema alaealise abielumijel oma nõusoleku andma, kuna ihe poole feelidumijel kohus oma otjuse annab. Sellava nõuab alaealiste abielumijel ainult isa nõusolekut, seega kitjendades ema õigusi lapse suhtes.

Selpool toodust selgub kiilalbasijelt, et sellava määrused naise õigusliku seijuforra parandamijesft vähe kaaja aitavad, ning naise õiguslikud tahtemaldujed

endijelt mehe otjustamije õigusega piiratud on. Nii-juugune seijuford aga ei võimalda mehe ja naise iiksmeelset koostegemust perekonna huvides, ning on naisele tema ifiku väärtust alandav.

Meie perekonnaõigus nõuab aga põhjapanemaid uuendusi, mispärast on ifeendast mõistetan, et naine valitjuje komisijoni poolt väljatõõtatud, tema õigusi piiravate sellava määrustega leppida ei saa, ning et temal oma kodanliste õiguste maksimapanemijesft perekonnas, mis rajatud oleks mehe ja naise ififute iheväärtuslike ja iheõiguslike põhinõõtele, oma poliitilisi õigusi kasutada tuleb. Ja kiigi selle tõõtu poliitiliste koonduste arv kasvada võib, või olemasolevate poliitiliste parteide vahakorrad muutuivad, ei ole jellesi jiiidi naised, vaid need mehed, kes olles ka valitud naste poolt riigivõimu teostajateft, ei ole ojanud või tahtnud naste kui juurema hulga kodanifude iihifeid huvifid rahuldada. **Elise Aron.**

Lilli Suburgi mälestuse austamine.

12. septembril s. a. toimus Vändra surnuaial meie esimese teadliku naistegelase, meie naishariduse rajaja ja meie esimese naiste ajakirja „Linda“ asutaja ja toimetaja, Lilli Suburgi hauasamba avamine. Lilli Suburgi tähtsus meie kultuu-

rilises arenemisloos, eriti aga meie naisliikumises on nii üldiselt tuttav, juleti tol ajal loota: ta elas kaasa et selle juures pikemalt peatuda ei Eesti vabanemise ja iseseisvaks saamise, ta suri juba eesti vabariigi test meie ärkamisaja tegelastest, kellele osaks sai rõõm näha oma elu gest vanadusest, püsis Lilli Suburgi loodepäevil teostatuna ärkamisaja

juigemad lootused, enamgi veel, kui juleti tol ajal loota: ta elas kaasa et selle juures pikemalt peatuda ei Eesti vabanemise ja iseseisvaks saamise, ta suri juba eesti vabariigi test meie ärkamisaja tegelastest, kellele osaks sai rõõm näha oma elu gest vanadusest, püsis Lilli Suburgi loodepäevil teostatuna ärkamisaja

laia pitsiga palistatud. Kaelas kahekordne pärlikett.

See naine on nagu just iludussalongist tulnud, kus teda on kõikide kunsti seaduste järele aurutatud, voolitud, puuderdatud ja maniküüritud. Vägisi peatub pilk ta kätel: nad on aristokraatiliselt ilusad ja hästi hoitud, ühes teemantitega ja teises smaragdiga sõrmused, aga ühtlasi väsinud ja närvilikud kuini tüdimuseni. Näojoonte peen ilu on rohkem prantsuse kui anglosaksi oma, — nina väike ja kõver, juuks süsimust, silmad julged ja uhked, suu nurgas väike arm. (Hiljemini sain kuulda, et ta on pärit Guernsey'st, Channel Island'idelt, kus osa elanikke prantslased).

Esimesel pilgul näib ta nagu mõni ehteasi, ülipeenenenud kultuuri toode, nagu ümbritseks teda soojade vannide, buduaari ja lõhnaõlide õhustik.

Ei tahtnud uskuda oma silmi. Seesama naine on hoidnud oma käte vahel püssi, niisama osavalt nagu praegu paberossi, kõndinud kuudekaupa pikasäärtega saapad jalas, söönud hea söögiisuga keedetud sisalikke, lasknud alligaatore ja madusid ja hädavaevalt pääsnud haikala hammastest rannavees summates. Kuudekaupa on ta mitme aasta jooksul elanud täielikult eraldatuna kõigest, mis kultuur pakub.

Itusin ta kõrvale ja esitasin temale rumala küsimise:

„Kas teil on mõte meile kõnet pidada?“

Ta naeratas:

„Kõnet? God gracious, no! Ei, armas Jumal. Olen tulnud siia, et tassi teed juua. Vihkan avalikka kõnesid. Ma ei kannata kuulajate uudishimulikkude aineti vaatamist. Omasarnaste olevuste, nimelt.“

„Aga indiaanid?“

„Ah, nende olen küll valmis kõnelema. Vaatan neid kui oma lapsi, halastamisväärilisi, vaeseid lapsi, tõugu, kes suremisele on mõistatud. Miski ei suuda neid enam päästa. — Mind nad peavad üliloomulikuks olevuseks. Naised tulid ikka salaja mu ihu puudutama.“

„Ja kuidas Teil tärkas mõte Chucunaquehõimu juurde minna?“

„Minule jutustati, et oli võimata nende juurde pääseda. Saate aru: võimata. Selles oli juba tõmbejõudu küllalt. Peale selle jutustati veel ühest saksa leiureisijast, kes oli katsunud nende juurde tungida, — aga ainult ta pea oli saadetud mere-rannale tagasi. Well, mõtlesin, — sel juhtumisel jätan oma pea British Museumile päranduseks, — need hõimud oskavad nimelt iseäralikul viisil balsameerida inimpäid.“

„Kuidas Teie kõik reisiraskused suutsite kannatada?“

vaimustusvõimeline kuni ta surmatunnini. Ta viimaste eluaastate suurem kurbus ja mure oli, et kõrge vanadus ja sellega ühes sammuv nõrkus „takistas ta keha kaasa tõttamast vaimuga,“ et ta tegelikult

osa võtta meie naiste kongressidest ja suurematel koosolekutest kuni kevadeni 1923, mil surm meilt ära viis selle meie väsimatu eestvõitleja.

Oma pika eluea jooksul on Lilli

on siis ka arusaadav, et peale Lilli Suburg'i surma meie naiste hulgas mõte tõusis tema mälestust ühel või teisel teel jäädvustada. E. N. Liidu juhatus otsustas korraldada korjanduse just naiste hulgas Lilli Suburgi

Naisorganisatsioonide esitajad Lilli Suburg'i haul peale hauasamba avamist.

osa võtta ei suutnud meie riigi esimeste aastate ehitustööst, kus iga jõud nii tarvilik. Tema vaimustusest lõkendavad tervituskirjad meie tegevamatele naistele, tema südame põhjast tulevad soovid meie naiste püüdmiste kordaminekuks, mis ühendatud vaevalt varjatava kurbusega, et ta isiklikult puuduma peab, on mees kõigile neile meie naistele, kellel huvi ja võimalus pole puudu-

Suburg'il palju võidelda tulnud oma aadete ja püüete eest. Tema on pea ainuüksi kandma pidanud seda pilget, hurjutamist ja tõsist hukkamõistmist, mis mineva aastasaja lõpupoolel veel väga üldine oli naiste iseseisvate püüete vastu. Lilli Suburg on oma raske ja visa elutööga, võideldes pilkamise, arusaamatuse ja ühtlasi suurte ainelistest puudustega, teed tasandanud meile teistele. Nii

hauasamba heaks. Liidu üleskutse leidis üle kogu maa kõigis naisorganisatsioonides elavat vastukaja ja nii sai võimalikuks juba paari aasta pärast asuda mälestussamba valmistamisele.

Hauasammas on lihtne, ta on valmistatud eesti graniidist; eesküljele on mahutatud pronksist reljeef naise kujuga, kes tuld õlilambile vajab — see iseloomustab Lilli Suburg'i te-

„Ei tea isegi, — vist tahtejõuga. Kord kui terve päeva olime tihnikus marssinud, tundsin, et mu jalad katki, — palusin oma kaaslast, et ta saapad mu jalast tõmbaks. Ta tegi seda, ja sukka-dega ühes tuli nahka. Meie ei saanud aga peatada, ja nii mähkisin oma jalad ja marssisin edasi. Vihkan kõrgeid kontse, (ta kingad olid väga kõrgete prantsuse kontsadega!) ja lühidaid kleite, — olen nädalate viisi käinud põlvpükstes.“

Jälle ta kõhatas, varjates suud käega, mille sõrmes sätenas suur, roheline smaragd.

„Ma ei kannata enam seda õhustikku, — igatsen tagasi troopikasse. Ta on mind omaks võtnud, võlunud mind igaveseks ajaks. Tahan tagasi

vabaõhu elusse, ei kannata neid nelja seina. Ja ma pean siiski siin kuus kuud olema, enne kui saan tagasi, kuna meie vihmaajal kaevata ei saa. Just think of it, — kuus kuud!“

Lady Richmond Brown ei saanud ometi täiesti oma saatusest mööda. Meie perenaine, miss Broadhurst, lähenes ja Lady Brown pidi alluma küsimiste risttulele. Ta kostis selle tähelepandava üleolemisega ja halvasti salatut tüdimusega.

Aga mina mäletasin ta sõnu:

„Olen elanud täiel määral kuhjani täidetud silmapilgu sätenavat elu!“

Aino Kallas.

London, 15. 11. 26.

gevust; allpool on sõnad, lihtsad, kuid paljuütlevad: *Lilli Suburg'ile Eesti naised.*

Hauasamba avamispäev Väandras 12. septembril s. a. kujunes meelt-ülendavaks naiste paraadiks, kes olid tulnud sinna kalmukünkale viimast ja andma ja mälestama oma eestvõitlejat. Kõigil, kel võimalus oli osa võtta sellest pidulikult juhusest, jääb see päev püsima ilusama mälestusena.

Saadikuid pärgadega oli ilmunud üle kogu Eestimaa mitukümmend. Samba avamist toimetas Liidu juhataja Marie Reisik. Peale vaimuliku talituse panid saadikud pärjad hauale, hüüdes südamlikke järelesõnu lahkunud kaasvõitlejale. Esitatud olid: E. N. Liit, Väandra Naisselts, Tartu Naisselts ja ajakiri „Naiste töö ja elu“, Valga Naisselts, Tallinna Naisselts, Türi Naisselts, Pärnu Naisselts, Viljandi Naisselts, Tartu Naisühing, Naisüliõpilaste selts ja selle vilistlaskogu, Väandra hariduse ja põllumeeste seltsid, Väandra naiskaitseliit ja gümnaasium, „Vaba Maa“ Pärnu väljaanne ja „Pärnumaa“ toi-

metused. Telegramme oli tulnud suur hulk. Erilist tähelepanu väärised riigivanema J. Teemant'i ja Riigikogu esimehe K. Einbund'i omad. Riigivanem ütleb: „Sügavas lugupidamises mälestame täna kalmul üht meie esimest Eesti naistegeblast. Lilli Suburg'i kindel meel olgu meile unustamatu eeskujuks.“

Riigikogu esimehe K. Einbund'i telegramm, mis on adresseeritud Liidu juhatusesele, käib järgmiselt:

„Palun vastu võtta minu tervitus Teile ja Liidu Juhatusesele, et võtsite enese suureks ülesandeks juhtida ning korraldada hauasamba püstitamist esimesele iseteadvale Eesti naisele — Lilli Suburg'ile. Tänan kutse eest hauasamba pidulikule avamisele. Mul on kahju, et ei saa isiklikult ilmuda.“

Telegramme saatsid veel:

Haridusminister J. Lattik, Eesti Kirjanduse Liit, Haridusliit, Eesti Akadeemiliste naiste ühing, Naisselts „Võruhõimu“, Tapa Naisselts, Pärnu Saksa Naisselts, ühtlasi Saksa Naissliidu nimel, Anton Jürgenstein ja Linda Suursaar.

Peale lõunat oli Väandra tuletõrjujate seltsi täie saali ees kõnekoosolek, mis samuti oli pühendatud Lilli Suburg'i ja tema elutöö mälestamisele.

12. septembril püüdsid Eesti naised tasuda vähegi seda auvõlga, mis neil on Lilli Suburg'i mälestamisele.

Kogu aeg Väandras oli vist pea kõigil saadikuil ühine tunne: Kui Lilli Suburg ometi oma eluajal kordki oleks saanud sarnase sooja austamise ja lugupidamise osaliseks, nagu see temale täna siin osaks saab!

Kogu oma eluaeg nägi ta vaeva, kannatas igasuguste mõnituste all, tõsist kaasatundmist, julgustamist ja õhutust ei leidunud ta kaasaeglastel palju tema jaoks. Meie, naised, peaksime andma eeskujul elavate austamises ja lugupidamises, eesjoones mitte nende piiramata arvustamises, nagu see meil paraku üldiseks viisiks. See oleks üldsusele tasuvam ja sellega tasuksime ühtlasi ka oma tänuvõlga surnutele, kelle ni meie tänu enam ei ulata. —k.

Uusi põhimõtteid lastekaitse alal.

Vaadeldes seda osa meie hoolekande seadusest, mis on pühendatud lastekaitsele, leiame, et meil on maksima pandud uus põhimõte laste hoolekande alal, nimelt laste kasvatamine perekondades.

Hoolekande seaduse § 50 on öeldud: „Rinnalaste- ja emadekodusesse, lastekodusesse ja perekondadesse paigutamise teel hooldetakse kõigi laste eest, kes vajavad kasvatust ja ülalpidamist hoolekande korras.“ Edasi loeme sama § viimases lõikes: „Rinnalaste ja emadekodudesse ei jää lapsed kauemaks kui kolme aastaseks saamiseni. Kolme aastaseks saanud lapsed, kui võimalik ei ole neid tagasi anda vanematele, paigutatakse lastekodudesse või antakse kasvatada perekondadesse.“

Järgnevates paragrahvides (§ 51 —63) on üksikasjaliselt ette nähtud laste perekondades kasvatamise kulude kandmise kord ja tingimused, missugustel lapsi perekondadesse antakse ja kasvatada võtnud isikult

ära võetakse, kui nad oma kohuseid ei täida.

See põhimõte, nii uuena kui ta meile ka ei paistaks, pole siiski mitte päris uus, vaid ta on mitmel pool välisriikides lastekaitse alal juba ammu tunnustamist ja laialdast praktilist teostamist leidnud. Nõnda, näiteks, kasvatatakse Ungaris praegu $\frac{9}{10}$ kõigist riiklike hoolekande all olevaist lastest perekondades, kusjuures ainult nõrgad ja defektiivsed lapsed kodudesse ja varjupaikadesse jäetakse. Möödunud aastal ulatas riigi hoolealuste laste arv Ungaris 41.922, millest näeme, et perekondades kasvatatavate laste arv seal tegelikult väga suur on.

Meil Eestis on hoolekannet vajavate laste perekondades kasvatamise idee E. N. Liidult välja läinud, kes juba aastate eest sellele arusaamisele oli jõudnud, et ainsamaks abinõuks lastekaitse küsimust otstarbekohaselt lahendada on — nende kasvatamine perekondades, mis võimal-

dab, esiteks, suurt kulude kokkuhoidu vastavate asutuste ja personaali peale; teiseks, aga — laste parimat ettevalmistamist tegelikule elule, kui seda suudab pakkuda üks kinnine kasvatusasutus.

Nagu iga uut ideed, nii võeti ka seda alguses teatava ümbusaldusega vastu, mis täiesti arusaadav, — ja töö-hoolekandeministeeriumi poolt lubati E. N. Liidule esialgu ainult 5 lapse jaoks toetust nende kasvatada andmiseks perekondadesse. See oli novembris 1923, kui said tehtud esimesed katsed uue kasvatusviisi elluviimiseks. Kuni käesoleva ajani võiks ära märkida järgmised edusammud sel alal. 1. jaanuarini 1924 a. anti E. N. Liidu poolt perekondadesse kasvatada 20 last; 1924 a. jooksul suurenes hoolealuste arv kuni 85 lapseni 1—3 a. vanuses ja 1925 a. oli perekondadesse kasvatada antud laste arv juba kaugelt üle 100. Siia hulka on arvatud ka need lapsed, kes on usaldatud oma emade

kasvatada, andes viimastele selleks rahalist abi. Üksiku hoolealuse toetussumma kõikus 500 mk. kuni 2500 mk. kuus vastavalt iga üksiku perekonna ainelisele seisukorrale, kusjuures võrastele kasuemadele anti pea erandita 2500 mk. kuus.

Nagu E. N. Liidu senistest kogemustest laste perekondades kasvatamise alal selgub, on see ilus ja hea põhimõte ka elus, eriti meie olukorras, läbiviidav ja teostatav, kuid vajab sealjuures kindlat kontrolli ja alalist järelevalvet. Alguses tuli ette mitmeid juhtumisi, kus lapsed kasuvanemate käest ära võeti, sellepärast et need, pidades silmas ainult oma isiklikke materjaalseid huvisid, ei osutunud kõlblikkudeks lastekasvatajateks. Üldse aga on kasuemad tõesti korralikud ja lastearmastajad inimesed, kelle hoole all lapsed paremini kosuvad ja arnevad, kui seda rinnalaste kodudes ja varjupaikades tähele võib panna. Ka on haigusi ja surmajuhtumisi palju vähem ette tulnud kui riiklikes kodudes.

Seega siis olid hoolekande seadu-

sega maksmapandud uuele lastekasvatamise põhimõttele E. N. Liidu algatusel juba teatud eeldused loodud ja tarvilised kogemused korjatud.

Kuna senised kogemused kõige paremaid tuleviku väljavaateid töötasid, otsustas praegune töö-hoolekandeminister hr. O. Tief mainitud kasvatusviisi laiaulatusliselt teostama hakata ja ühenduses sellega kõiksugu kodude arvu järk-järgult minimaalselt vähendada.

Hiljuti avaldati „Riigi Teatajas“ nr. 80 töö-hoolekandeministeriumi määrus laste perekondadesse kasvatada andmise kohta. Selle määruse järele antakse lapsi perekondadesse kasvatada emade- ja rinnalastekodude, lastekodude ja teiste n. n. laste vastuvõtu punktide kaudu, millena on endid senini üles annud ainult E. P. Risti Peavalitsus ja E. N. Liit.

Nagu eelpooltoodud kirjeldusest selgub, on hoolekannet vajavate laste perekondades kasvatamisega avanevad naistele uus laialdane tööväli,

siin juures mitte ainult neile, kes ise tahavad hakata tegelikkudeks lastekasvatajateks, vaid väga suurel määral ka neile, kes tahavad seda tööd korraldada ja reguleerida, see on — kõigile organiseeritud naistele ja naisorganisatsioonidele.

Eelpool tähendasin mina, et laste perekondades kasvatamisel võib saavutada häid tagajärgi ainult siis, kui on kindlustatud kõva kontroll ja hoolas järelevalve. Nüüd lisaks ma täiendusena juurde, et seda järelevalvet ja kontrolli peavad teostama mitte bürokraatlikud ametasutused kohtadel, vaid asjast huvitatud naisorganisatsioonid, kes seda kõige paremini suudavad teha.

Sellepärast ei tohiks tulevikus ükski naisorganisatsioon lastekaitse tööst kõrvale jääda, vaid eelpool mainitud uue põhimõtte teostamine sel alal peaks tõuget andma veel paljude uute naisorganisatsioonide tekkimiseks kohtadel, kus nad senini puudunud.

Dr. Emma Lasberg.

Kuidas sai Lilli Suburgi fool Mulgimaale ja mina tema õpilaseks.

Oli igav sügisepoolne talv, kus mul jalg ajal paistis, et lumehanged olid nii kõrged, et ähvardasid kambri ainald Finni matta. Naised ketrasid waraselt hommikuks hilise õhtuni, mõtlesid murisefid monotoonset. Mina istusin ema mõli kõrval kummalipöördunud jahumati peal ja lugesin Jakobsoni lugemisraamatut mitu ja mitu korda otsust lõpuni, nõnda et veel praegu mul need lugemised peas on.

Ühel õhtul märkasid, et õed midagi huvitavat suure õhinaga lugesid. Latal nägin raamatut, ja selle nimi oli *Liina*. Küsisin emalt, kas ka Liina on Jakobsoni kirjutatud. Ema seletas, et Liina kirjutaja on Lilli Suburg, kes Pärnu linnas eesti tütarlaste kooli peab.

See juhtus jama ajal, kui Tarvastu poisilaste kihelkonna koolimaja ära põles. Poisilaste kool kolis üle tütarlaste koolimajja ja tütarlaste kool aeti wana lagunenud nääskesse kirikukõrtsi. See alatu tütarlaste kooliga ümberkäämine ei mahtunud minu isa ja wanema õe hinge. Nemad kirjutasid avaliku protesti, kui ma ei effi, „Wirulases.“ See protest ajas Tarvastu kadakafaljad marru. Üks minu õdedest oli sel ajal kihelkonnakoolis — aga ka tema võeti demonstratiivselt koolist ära. Nüüd oli aga tarvis kooli leida,

kus veel kolme nooremat tütarlast koolitada. Nagu ma mäletan, algasid meie tagaahju kambriis jagedad perekonna nõupidamised. Tagaahju kamber oli warasti igas talus olemas. Seal hoiti paremaid asju ja ka rahakopit, kellel ta oli, alal ja see oli üldse meile, lastele, auhartust äratav koht talus, kuhu meid igalajal sisse ei lastud. Nagu kõrwalt kuulsin, oldi Lilli Suburgiga kirjavahetusse astunud, jelles mõttes, et tema kooli üle tuua Wiljandi linna.

Nii olid ka warsti jõulud mööda — kui mind Finni kewadeni onu juurde wallakooli wiidi. Oma itles teel kooli poole sõites, et kui ja hea laps õed ja hästi õpid, mõib olla jaad sügijel Lilli Suburgi kooli. Rau-päewiti toodi mind koolist kodu — ja siis nägin ma palju ilusaid asju, mis õed olid walmistanud Suburgi baskaari tarwis. Isa ja õde Aino olid kindlasti ette mõtnud kooli üle tuua ja et see juurte kuuludega ühenduses oli, taheti selle heaks Wiljandi põllumeestefelti majas baskaar korraldada. Mina muridugi olin koolis juures waimustusjes ja keltijin kõwasti, et sügijel linna kooli lähen. Baskaar olla ilusa summa sisse toonud, kui palju just, — ma ei tea — wõi ei mäleta. Mäletan aga ilusat kewadist päewa, mil Lilli Suburgi meile külla wadati. Meie, lapsed, olime nagu nõelte

Narva Naiseltsi poolt korraldatud majapidamise kursus 1. sept. — 1. okt. s. a.

Kursuse juhataja E. N. Liidu instruktor
prl. Määr.

peal. Pea joonstis üks, pea teine kambri, et niidid tulevad ja niidid tulevad. Olime aga parajasti kõik 4—5 tulin last eestkambriks koos, kaunis tiidnemud selles ärritusest — ja siis läks üks lahti, ilma meie tähelepanemata: ja Lilli Suburg oma kasutitrega seisis lähel. Lapsed olid nagu wälk kadunud. Minult mina olin kohnetusest wõi millest, ei tea, kehet kambrit teisma jäänud, ehk küll põlmed hirmu pärast kordisid. Lilli Suburg tuli aga otse minu juure, tõstis mu pea lõuast üles, silistas pead, waatas nii suurte ilusate silmadega mulle otse ja ütles: „Sa oled julge laps, ja ei põgenenud ära, sinust peab minu õpilane saama.“ Lilli Suburg oli mõned päewad meil. Meie, lapsed, olime üpris rõõmsad, et olime jassa palest paleste näinud. Warem olid meil küll kiriku ja kihelkonnakooli härrad käinud, aga naiskassa ei olnud enne meie saanud.

Sel suwel tegime iseäranis ilusad mänguplatsid all kopsis ja teadime sinna hulgakarupa õige peenike pihaaga jassu ruffikilledest ja karikakratest üles. Selles suunas mõõduksti jutwi ja oli sügis käes. Waheldust tõi suwel ainult isa ja õe sagedane linnaskäimine. Enne seda aga olid suured nõupidamised ja ettevalmistused. Pärast kuulsin, et Suburgi kool oli küll korjatud rahaga üle toodud — aga raha oli ka kõik wanade asjade likwiideerimiseks ära kulunud ja niidid oli Wiljandis edastelamiseks peenike peos. Nõnda siis tuli toiduainetega uusi elanikke warustada.

Minule oli siis juba asti enam kui tõsine. Lilli Suburgi kool oli tõesti Wiljandis ja pidi lähemas tulewikus oma tegevust algama. Päew, millal jõit

pidi lahti minema, oli kindlaks määratud. Minu ärritus oli wiimise tipuni jõudnud. Ena käis juba mitu päewa iseäranis näoga ringi ja asfeldas minu asjade kallal. Sel õndjal päewal arutati mind warem kui murdu üles. Oli weel päris pime; kui wälja tulin, seisis isa moonakoorma kõrwal latern ühes, ohjad teises käes. Kõhjin siis õe kõrwale koorma otse. Isa weel ohje käest ei annud, waid hulga maad kõrwal fondi ja kõiksuu õpetusi kaasa andis. Ena jäi õue põllega silmi piistima. Sõjel oli esimene lumi maha tulnud ja meie arwanise järele pidi tore ree-jõit saama. Tuli aga walge wälja ja sellega ühes muutus ilm pehmeks ning lumi sulas silmnähtawalt. Sel tuli pea terve piik linnatee jala kõrwida, ehk muidu ei oleks meie õhtuiski linna jõudnud. Oli juba selle peale waatamatagi päris pooldime, kui Suburgi koolimaja ette jõudime. Koolimaja oli kahelkordne, all kivi-, peal puukord, seisis alewi lähedal, kaidawa muldja ääres, õudne ja muist nagu kunagi alewi majad. Ei olnud seal korralikku hoowi, ei aeda, nõnda et meid, maalapsi, nagu wangi wiidi. Kooli korter oli teisel korral. Meisitiu esimest korda oma elus trepist üles, mis isegi juba hirmuärataw töö oli. Muu- niisel korral oli mingisugune wärwimise kook wõi koda. Ülewal eeskajas wõttis meid Lilli Suburg, piistle lamp käes, nagu wana jõpitu wastu. Korteri oli kaunis mugaw. Oli päris suur magamiseruum. Olin üks esimestest tulijatest — teised maalapsed olid sugulaste ja tuttawate juures korteris. Pea kogu meid juba nõnda palju, et tuli ka alumine kord kooli alla wõtta. Minu isa oli dieet arwestanud, et niisugune kool oli meie rahwale tarwilik ja rikas Muulgi-maa pidi wõima niisuguse kooli olemasolu kindlustada.

Esimene aeg oli meile, maalastele, küll hirmus. Sinna elu harjumata, kus toast jalga wälja ei saanud ja siis see lõpmata koduigatus. Widesiwiku tundidel lastimine aga piisad woolata, see oli meie arust ainuke troost. Peagi märkas Lilli preiri meie olukorda. Ta käsutas meid siis pea igal õhtupoolel magamiseruumi. Seal kõhijime woodite peale tekkide sisse, Lilli preiri ise mitme rätiku sisse mähitud istus woodi serwale, sest tuba oli külmata. Tee oli halb, laste wakenad ei saanud puud tulla ja raha neid osta ei olnud; aga siis jutustas ta meile murinasjutte, nii ilusaid, nii ilusaid. Oid lõbusad kohad, siis naersime kooris kolinal ja kurbadel kohtadel nuttume sahinat.

Nõnda algas see kuulus Suburgi kool, ainuke sellesarnane Eesti, oma tegevust Muulgi-maa pealinnas. Andis paljudele meie taluüliarudele haridust, küll mitte eesti keeles, aga kindlas eesti meeles.

Mari Raamot.

Eesti Naisüliõpilaste Selts 15-aastane.

Eesti Naisüliõpilaste Seltsi asutamise mõte tekkis 1911. a. sügisel. Kuna Tartus õppivate naisüliõpilaste arv järjekindlalt kasvab, hakatakse loomulikult tarvidust tundma omavahelise koon- dumise järele. Pealegi süvendab seda tarvidust asjaolu, et tolleaegsed naisüliõpilased end koduta tunnevad selles ümbruses, kus neid ei mõisteta, kus nad võõrana, sageli koguni vastuvõtmata

nähtusena tunduvad nii seltskonnale kui ka üliõpilaskonnale tema suures enamuses. Naisüliõpilase mõistegi oli võõras, harjumata kõigile. Oli tarvis asuda selle mõiste väljakujundamisele ja võitlusele sissejuurdunud traditsioonidega. Siit selgub peagi seltsi eesmärk. Lisaks sellele püütakse arendada omavahelist sõprust ja arusaamist.

S-si tegevus oli raskendatud seeläbi, et selts aastate kestes tegutses pidi pörandaaluse organisatsioonina, kuna tolleaegne vene valitsus mitmekordse pealekäämise peale vaatamata seltsi registreerida ei tahtnud, nähes naisüliõpilaste organiseerimises rahvuslist hädaohtu. Et salakoosolekute hädaohust pääseda, astub selts fiktiivselt in corpore „Noor-Eesti“ liikmeks ja tegutseb „N.-E.“ „naisrühma“ nime all. — Vene revolutsiooni ajast 1917. a. peale võib selts avalikult tegutseda hakata. Kuid lõpulikult selguvad sihid Eesti ülikooli avamisega, mis ajast peale selts täisõiguslise organisatsioonina esineb teiste üliõpilasorganisatsioonide seas. Uus aeg toob endaga kaasa uued ülesanded, millede täitmisele asub ühiselt teiste üliõpil. organisatsiooniga E. N. Ü. S., võttes osa Eesti üliõpilaskonna ja selle keskesituse loomisest. Sellest peale on E. N. Ü. S-il üliõpilaskonna edustuses oma esitaja, seltsi liige E. Käer on pikemat aega välistoimkonna juhataja. Üliõpilasseltside liidu mõtte algataja ja agaram toetaja on olnud E. N. Ü. S.

Peale puht-akadeemilise huvipiirkonna on seltsi huvid ulatanud ka väljaspoole. Nii on seltsi liikmed mitmel puhul väljaspool korraldatud kõnekoosolekuist osa võtnud, samuti ka muuseumi pidude korraldamisest. E. N. Ü. S. on haridusliidu liige; on osa võtnud naiskongressidest, mis tõenduseks, et selts huvi tunneb naistele ühiste küsimuste vastu. Akadeemiliste naiste ühingu asutamise mõte on alguse saanud E. N. Ü. S-is ja selle mõtte esialgsed toetajad ja elluviijad olid E. N. Ü. S-si ülik. lõpetanud liikmed.

E. N. Ü. S-si ümber on koondunud praegu 110 liiget ja 31 vil., kes moodustavad tiheda pere enam-vähem väljakujunenud traditsioonide alusel.

14. nov. pühitses E. N. Ü. S. oma 15-dat aastapäeva.

A. Krims-Kotkas.

Amalie Krims-Kotkas.

Eesti Naisüliõpilaste Seltsi esimene juhataja. Praegu Tall. seminari abijuhataja.

Kroonika.

Viimaks ometi.

Meie riigikogu kriminaalseadustiku komisjon, arutades uue kriminaalseadustiku kavast punkte, mis käsitlevad karistusi naistele, kes omi väljaspool abielu sündinud lapsi tapavad või muidu kõrvale toimetavad, samuti punkte, mis käsitlevad ihuvilja hävitamise karistust, on lehtede teadete järele neis küsimusis otsustanud küsida ka naiste arvamist ja seda nimelt E. N. Liidu kaudu. Oleks ainult soovitatav, et see otsus teostataks ja et ka edaspidi seaduste puhul, mis puutuvad naist, naiste arvamist kuulda võetaks.

Järelaimamisvääriiline protest.

Tshehhoslovakkia naisorganisatsioonid on koondunud (erakondliste vahede peale vaatamata) ja ühiselt kõige kindlamat protesti avaldanud poliitilise võitluse võtete

vastu, mis just viimastel kuudel ses riigis väga terava kuju omandanud.

Üksmeelselt mõistavad naised hukka selle võitluse võtteid, mis põhjendavad vastastikku kahtlustustele ja inetuile põhjendamata isiklikkudele süüdistustele, mis sugused tunduvad naistele mittevääriilised demokraatliku riigi kodanikke ning kardetavad vabariigi nimel ka väljaspool. Naised loodavad, et poliitiliste parteide esitajad püüavad tõsta oma võitluste tasapinda, sest seda nõuab riigi kasu ja hea kuulsus.

Huvitav nähtus Belgia omavalitsuse valimiste tagajärjel.

Hiljuti Belgias aset leidnud omavalitsuse valimistel tuli ilmsiks järgmine huvitav nähtus. Nimelt tühistati Herck-la-ville's (Limburg'is) meeskandidaatide ni-

mekiri liig hilise sisseandmise tagajärjel. Naised, kelle kandidaadid esinesid vastasrinna nimekirjas, mis igatepidi seadusepäraselt sisse antud, tunnistati valituks, tagajärjega, et praegu Herck-la-ville'i linnavolikogu koosneb, peale linnaeapa, ainult naistest.

E. N. Viidu Hooletande ja Terwishoiu komisjoni tegevusest.

E. N. Viidu Hooletande ja Terwishoiu komisjoni peategevuseks viimase kolme kuu jooksul oli hooletuste laste kasvatamine perekondades.

Hooletaluseid lapsi oli kuu 40—45, nendest 4 kasu- emade juures, kuna teised kõik oma emade hooletuste all olid. Rahalist toetust said kasu- emad ja wanemad kokku kuu 50.000—65.000 marka.

Oktoobri alguses käisid E. N. Viidu Hooletande komisjoni esitajad härra töö- hooletandeministri juures, kus nad esinesid lühikeste ettekanadega E. N. Viidu töö üle hooletuste laste kasvatamise kohta perekondades, alates 1923 aastast.

Töö- hooletandeminister avaldas soovi, et komisjon esitaks eelarve ja kava juurema hulga laste perekondadesse kasvatada andmise kohta. Eelarve ja kava esitati esialgu 100 lapse kohta.

27. oktoobril olid E. N. Viidu Hooletande komisjoni esitajad töö- hooletandeministeeriumi kutsel koosolekul, mis peeti töö- hooletandeministri juhatusel ja kus läbi töötati „Määrus hooletande alla kuuluvate laste perekondadesse kasvatada andmise kohta“ ning „Raste perekondadesse kasvatada andmise leping.“

Määrus ja leping on nüüd lõpulistul kujul välja kuulutatud „Kiigi Teatajas“ nr. 80.

Teine emade ja laste nõuandepunkt Petserimaal avatud.

E. N. Viit korraldas ja avas töö- hooletandeministeeriumi ja piirimaade kultuurkapitali toetusel 1925 aastal Petserimaal, Troitsja mõisas esimehe „Emade ja laste nõuandepunkti.“

Punkti juures töötavad alaliselt üks naisarst, kes on ühtlasi punkti juhataja, ja õde- ämmaemand. Esimene punkt on töötanud juure eduga ja laialdast poolehoidu ja tunnustust leidnud ümberkaudsete elanike poolt.

Petserimaa elanikele sooviavaldusi ja sarnaste nõuandepunktide tähtsust ja vajadust filmas pidades, avas E. N. Viit 15. novembril j. a. Petserimaal, Merimäe wallas, Tobrowo külas, teise „Emade ja laste nõuandepunkti.“

E. N. Viidu kutsehariduslised kursused.

E. N. Viidu poolt järjekorraliselt korraldatud kutseharidusliste kursustest töötavad praegu järgmised:

1. Majapidamiskursused: Järva wallas, Pärnumaal ja Petserimaal.
2. Käsitöökursused: Põltsamaal ja Petserimaal.
3. Kõrgkooliõppimise kursused: Saadjärves, Tartumaal ja Kurejaares.

E. N. Viidu osa töötada naistööliste tegevusest.

Et meil suuremates linnades talvel tööpuudus valitseb, ei ole enam uudis; juba mitu aastat korraldatakse talve- kuudel töötada töölisele hädaabitid. Tartus ja Tallinnas on tööpuudus eriti suur naiste hulgas. Senini on ühiskondlike tööd korraldanud linna kui ka maakonna omavalitsused, teedeministeerium ja teised valituse asutused.

Alles tänava kerkis esimene tõd päevakorrale küsimus, kas ei saa E. N. Viit abiks olla töötada naistele töökorraldamisel, nimelt koduse käsitöö organiseerimisel kudumise, õmb- lemise ja tikanduse aladel. Koduse tööd võimaldamine ei ole ainult füüsilise tergendus naistele võrreldes raste vä- lise tööd, eriti mullatööd, vaid ta võimaldab ka töötada naistele oma perekonna ja laste juure jäämist.

E. N. Viidule määrati tööstus- ja kaubandus- ministeeriumist käsitöö keskinstituudi summadest kasutada 350.000 marka Tallinna ja 200.000 marka Tartu peale. Kindlate eelarvete ja kavade järele on E. N. Viidu poolt Tallinnas korralda- tud Kiigi kunsttööstuskooli juures tikandustöökoja, kus 27 isikule tööd ja õpetust antakse. D.-ü. „Meie Kodu“ juures pidi tööd leidma 50 naist, praegu töötab aga seal 63 in-imest. Tartus korraldati kudumistööd 25 naisele. Nii on Viidu algatusel praegu ajutist tööd leidnud 115 naist.

Kaubandus- tööstus- ministeeriumi juures töötava käsi- tööd korraldama komisjoni poolt on vastuvõetud põhimõ- ted, mis alustel ja tingimistel nimetatud tööd korraldada. Eriti paistab silma punkt, mis käsitleb töölise vastuvõ- mist, nimelt vastu võtta tööhõrjes registreeritud kui ka seal registreerimata töötada naistöölisti, kui neil oskus vasta- wal tööalal ei puudu eht kõige vähemalt eeldus on, et kandidaat vastava tööala ära õpib. See nõudmine on esi- tatud põhjusel, et tööd, mis liidu korraldusel valmistatakse, oleks asjatundlikult ja hästi tehtud, et neid tarviduse järele ka väliskurule saata võiks, sest tarvitatakse ju selle tööd korraldamiseks eeskätt käsitöö keskinstituudi summe, mis määratud ekspordikäsitlemise valmistamiseks ja edendamiseks.

Senini töötavad nimetatud töökodades enamuses töö- hõrjes registreeritud naised, sest nende hulgas on tõesti hästi ettevalmistatud ja õppinud tööhõude keitnud. Näiteks on tikandustöökodas 27 töölise hulgas ainult 3 registreerimata töölisi.

Viidu poolt on nimetatud töökodas ja kursused ainult ajutiselt ja katkena avatud. Töö ja aeg peab näitama, kas sellel algatusel edu ja elujõudu on. Viit seisab siin raste ülesande ees. Ta ei pea mitte ainult tööd korraldama, vaid ka töösaadustele turgu leidma. Kui meie käsitöösadusi ei mõista turule saata, siis on need summad, mis selle tööd alla pandud, jurnud kapital. Niisugust jurnud kapitalit seisab juba palju ühiskondlike tööd all ja oleks väga kahju, kui Viit jedaqama peab tegema.

Kui need üks eht paar katsekuud häid tagajärgi anna- wad, siis alles võtab Viit kindla seisukohta tööd jatkamise ja otstarbe juhtes. Loodame aga, et ettevõtte riigimajandus- likult seisukohalt hinnates siiski kogu töö, tõstes meie käsi- töödde sülulist väärtust, andes kutseaste naistele, võimalda- des ühtlasi neile kõige raskemal ajal väikestki kasu.

Saateks.

Laialdane ja mitmekesine on meie praegusaaja taluperenaise tööpõld. Ei ole liialdatud, kui on öeldud, et pool meie põllumajanduslikust elust on perenaise kätes. Tahaks veel enamgi öelda, nimelt, et just askeldusrikkam, enam hoolt ja muret nõudvam, isegi talumajapidamise tulukusele ja tasuvusele mõjuvam pool meie põllumajanduslikust elust on perenaise kätes.

Meie praegusel põllumajanduse arenemistmel on põllumehe pea-sissetulekuallikaks piim ja pekon. Viimaste, nii öelda, valmistamine seisab aga perenaise käes — sellest juba näeme, millise tähtsa koha omab perenaine meie põllumajanduses. Veel enam — isegi kogu riigis; sest saadab perenaine head ja puhast ning korralikult hoitud piima meiereisse, siis on ka eesti või — selle tähtsa väljaveoartikli — kuulus välisturgudel kindlustatud, kui ainult meier oma asja kõrgusel seisab. Käib aga perenaine mustalt ja lohakalt piimaga ümber, siis ei päästa isegi targeim meier siin enam midagi.

Nii siis: karja talitamine ja ravitsemine, lüpsmine, piimaga ümberkäimine kuni selle müügile toimetamiseni, kodus piima ümbertöötamise korral aga ka viimane töö, noorkarja kasvamine, sigade söötmine ja nuumamine, põrsaste kasvatamine jne. — on tööd, mis tervena lasuvad perenaisel, mis nõuavad palju hoolt, oskust ja teadmisi, ning mis tasuvad end vastavalt neile ohverdatud teadlikule ja järjekindlale tööle.

Mitte vähem hoole-, mure- ja vastutusrikkad ei ole teised perenaise tööalad, nagu: lastekasvatamine, pere toitmine, riietamine, kodu kaunistamine ja korraldamine, puhtuse ja korra hoidmine kõikjal jne.

Need on meie perenaise tööalad ainult peajoontes. Igaihe juurde neist seltsib aga veel lugematul arvul vähemaid ja suuremaid üksik-

asju, mis muudavad perenaise tööpäeva otsatu kirjuks ja mitmekesiseks askelduste reaks.

Niisuguse tööde hulga juures ei aita loomulikult perenaisel ainult mesilase usinusest, et igapäev kõigi oma ülesannetega korralikult valmis saada, vaid tarvis on ka lõpmata hulk teadmisi ja vilumust kõigil oma aladel.

Sageli kostavad aga kaebused, et meie perenaised suures enamuses ei seisvat oma ülesande kõrgusel, et nende piiratud teadmiste tagavara tõttu on see pool põllumajanduslikust elust, mis nende kätes, kängus, et suure osa meie talude sisemine kord, kui ka lähem ümbrus — õue, aed jne. — jätvat perenaise poolt küljest väga palju soovida jne.

Aga saab siin siis selles ainult perenaistele etteheiteid teha? Ei — ja ei teegi seda keegi, kes arusaaja pilguga asju oskab näha. Sest nii mõju- ja vastutusrikkas kui taluperenaise amet ka põllumajanduses on, ei ole tal senini ometi kuigi nimetamisväärilisi enesearendamise võimalusi olnud. Kuni viimase ajani on ta pidanud oma ema-emadelt päritud oskustega läbi ajama. On ju viimased küll, kui elus põhjalikult läbi katsutud, sageli väga kasulikud — ent aeg sammub kiirelt edasi, tuues kaasa järjesti uusi nõudeid, mis vanemale põlvele hoopis tundmatud, ja nii ei piisa enam ainult vanaemade tarkusest, vaid tuleb alatasa end täiendada, elule vastavate uute teadmistega varustuda, kui tahetakse kiirelt veereva ajaga sammu pidada ning vääriliselt oma perenaise aukohal seista.

Kuid need võimalused, nagu juba nimetatud, on olnud õige väikesed. On ju küll juba aastaid korraldatud perenaistele ja -tütardele n. n. keedukursusi, mis ka oma mõju omal alal avaldanud, kuid see on ikkagi üks kitsas osakene perenaise laialdasel tööpõllul. Viimaseil aastail on korraldatud juba siin-seal ka tege-

likke karjasöötmise, lüpsi jne. kursusi, mis alati olnud elava huvi ja osavõtu osalised. Viimane asjaolu näitab, et meie perenaistel igatahes huvi oma ala vastu ning soovi end täiendada on, kui selleks ainult võimalused olemas. Edasi on töötanud juba pikemat aega paar kutsekooli — majapidamise ja aiatöö — ning nüüd viimaseil aastail on mitu uut juurde asutatud. Kuid praegu on nad alles liig noored, vanemaid kooli oli aga liig vähe selleks, et nad oleksid võinud avaldada juba laialdasemat mõju meie perenaiste keskel.

Mis puutub põllumajanduslikku ajakirjandusse, siis on nii „Põllumees“ kui „Uus Talu“ oma paarileheküljelisis „Perenaiste osis“ püüdnud küll ka perenaistele natukene kosti pakkuda, kuid seegi kost piirdub peaaesjalikult ainult toitumise valmistamise ning toitainete alalhoidmise küsimustega ja toiduretseptidega. Leiudub ju küll nim. ajakirjade muus osaki artikleid, mis perenaiste seisukohalt huvitavad ja õpetlikud, kuid viimased on ikkagi üksikud, kuna need ajakirjad on ju eestkätt põllumehe jaoks mõeldud.

On puudunud seni niisugune ajakiri, mis oleks end täielikult pühendanud taluperenaiste muredele, mis oleks endale ülesandeks teinud kanda perenaiste keskele teaduse edusamme ja saavutusi ning õpetada viimaseid tegeliku elu teenistusse rakendama. Teaduses peitub aga võim, mis võib mitmedki rasked ja vastumeelsed tööd muuta kergeiks ja meeldivaiks, mis võib sageli enam kui kümme korda vähendada perenaiste jalavaeva, teha palju kordi viljakamaks ta töö ning lõpuks, mille abil võib perenaiste muuta kauniks ja koduseks — kui lahke päikese naeratuse — oma kodutare, ning anda seega kogu maale meeldiva ja kultuurilise ilme.

Seesuguse puhtperenaiste muredele anduva

ajakirjana astub tänavu esmakordselt „Perenaiste“ — „Naiste hääle“ iseseisev osa — meie perenaiste ette. Viimane seab enesele ülesandeks perenaiste kutseküsimuste kõigekülse selgitamise ja valgustamise ning perenaistele kõigil tema kutsealadel abiksolemise.

Ajakiri tahab pakkuda perenaistele kõigepealt praktilisi näpunäiteid kõigis tema töis, kui ka tööde korralduses. Selgitada näitlikult, võimalikult joonistuste ja piltide varal, kuidas üks või teine töö on hõlpsam, otstarbe- ja ajakohasem teha. Nii leiaksid siin käsitamist perenaiste seisukohalt karjakasvatuse, sea- ja kanakasvatuse ning aiatöö küsimused. Edasi inimeste toitumise, riietamise, käsitöö, kodukaunistamise, lastekasvatamise jne. küsimused.

Peale selle tahab ajakiri kaasa mõjuda perenaiste silmaringi laiendamisel, tema maitse ja ilutunde arendamisel. Püüab harjutada teda majanduslikult mõtlema ning oma seisukoha tähtsusest nii oma talus kui ka ühiskonnas õieti aru saama, ning teda hindama. Katsub selgitada perenaistele nende kutsealalise koostumise tähtsust, nende ülesandeid ühistegevuses ning muis seltskondlisis ühissettevõttes.

Toob lõpuks ülevaateid ja kirjeldusi teiste maade perenaiste tööst ja tegevusest nii kodus kui väljaspool kodu.

Ajakiri loodab, et suudab osaltki enese peale võetud ülesannet täita ning osaltki abiks olla perenaistele nende raskes kutsetöös.

Eriti õnnestuda tohiks ajakirjal tema ülesande täitmine aga siis, kui siin peale asjatundjate ja eriteadlaste ka tegelikud perenaisted ise sule kätte võtavad ja oma hädasid ning muresid selgitavad ehk oma elus läbiproovitud kogemusi teistele jagavad. Vähemgi näpunäide, vähemgi märkus tegelikkude perenaiste poolt on siin alati tervitatud.

Eluruumide korrashoidmine.

Kõigi teiste majatalituste hulgas ei tohiks perenaiste unustada ehk üksikõikselt käega lüüa eluruumide puhastamise peale. „Puhtus on maja ehe“. Nii ütleb vanasõna. Ei ole ühtegi tähtsamat ega ilusamat eluruumide kauristamise abinõu kui puhtus. Siin ei tohiks perenaistele ega peretütred endid vabandada ajapuudusega. Aega on kõike teha, kui osatakse aega õieti kasutada. Perenaiste ei pea mitte ainult oskama üksikuid asju otsekohe teha, vaid tema peab oskama oma tööd jaotada, kuidas tal kergem on kõike läbi viia. Puhtus ei nõua suuri kulusid, mis majapidamisele kuidagi koormavaks võiksid saada. Ükski teine aine ega abinõu ei seisa nii hästi alal, kui mitmesugused puhastusained ja -riistad. On neid kord muret-

setud, võib alal hoida kaua aega, ilma et midagi halvaks läheks.

Puhastust elumajas võime jagada kolme liiki. Esiteks, igapäevane puhastus, teiseks nädala puhastus ja kolmandaks suurpuhastus.

Igapäevase puhastuse all tuleks mõista põrandate pühkimist, voodite ülestegemist, tolmu pühkimist ja tubade tuulutamist. Peale selle köögi- ja söögiriistade pesemine.

Nädala puhastus sünnib enamasti laupäeval ehk tehakse selleks algust juba reedel. Nädala puhastuse juures oleks põrandate pühkimine ja pesemine, voodiriiete, madratsite ja põrandavaipade kloppimine. Igasuguse mööbli ja pesulaudade puhastamine. Keedu- ja söögiriistade puhtaks ja läikivaks tegemine. Peale selle

kõrvalruumide, nagu toiduhoiu ruumide, puhastamine ja tuulutamine.

Suurt puhastust tuleks teha elumajas kaks ehk neli korda aastas. Kui kaks korda aastas suurt puhastust teha, siis kõige kohasem aeg selleks oleks kevadel maikuu algul ja sügisel oktoobri algul. Neli korda aastas suurpuhastus sünniks igal aastaajal kord.

Mis sellel puhastuse korral teha tuleks, seda ütleb juba sõna „suurpuhastus.“ Sel korral ei jäeta ühtegi ruumi, riista, laualaegast, kapi alt ega kapi pealt pühkimata, küürimata. Ühtegi nurka ei tohiks hoolas perenaine omas majas lubada läbivaatamata ega puhastamata olla.

Kõik need perenaised, kellel oktoobrikuus suurpuhastust tegemata jäi, tehku seda tingimata eelolevaiks jõulupühiks. Suure puhastuse eel tuleks valmis muretseda kõik tarvisminevad ained ja abinõud, et nimetatud päeval töö hõlpsam oleks. Puhastusainetest tähtsamad on: vesi, seep, sooda, peenike kriit, piiritus, salmiak. Teistest abinõudest oleks mitmesugused harjad. Lagede ja seinte pühkimiseks pehmed lõngast ehk karvadest harjad.

Laudade ja värvimata puupõranda küürimiseks on kõvemad juurtest harjad. Peale selle peavad valmis olema tolmulapid, villased, puuvillased ja linased, sellejärele, missugust mööblit ehk asja millegiga tarvis pühkida.

Juhatused üksikute asjade puhastamiseks.

Kõik värvimata puuasjad: laudad, nõud, riulid, kulbid ja lusikad tuleks pesta harja, leige vee, vähese seebi ja peene liivaga. Loputamiseks valgete puuasjade juures peab tarvitama alati külma vett. Külma vesi teeb puuasjad valgeks, puhtaks. Peale loputamist kuivatada väljas tuule- ja päikese käes.

Õlivärviga värvitud kapid, seinad, riulid ja muud asjad pesta pehme harja, sooja vee ja seebiga. Loputada leige veega ja kuivatada pehme puuvillase lapiga.

Raudasjade pesemiseks, nagu: pajad, pak-sud praepannid, wahlirauad ja teised, tuleb tarvitada sooja vett, harja, peenikest liiva ja seepi. Loputada sooja veega ja hästi kuivatada. Raudasju kauemaks seisma jättes peab neid sisse määrima lihtsalt rasvase paberiga. Rasv takistab raua roostetamist. Kui raudasjad roostetama on hakanud, siis tarvitame rooste kõrvaldamiseks petrooleumi, mida korgi ehk villase lapiga roostetunud koha peale hõõruda tuleb.

Kõik emailitud asjad: keedunõud, silmapesukausid, vormid ja emailitud supikulbid, mis aja-jooksul ehk mõne toidu hoidmisel mustaks on läinud, saab ilusaks puhtaks soodaveega keetmisel. Kõik nimetatud asjad võib ühes suures katlas käega katsudes hästi libedas soodavees keeta. Peale keetmist seebiveega üle pesta, loputada ja kuivatada.

Alumiiniumriistade pesemiseks tuleks tarvitada sooja vett ja rohelist seepi. Iialgi ei tohi alumiiniumriistu pesta ega keeta soodaveega, mille tagajärjel nad rikutakse. Mis puutub vaskkeeduriistadesse ja muudesse vaskasjadesse, siis on need küll väga ilusad ja vastupidavad, aga nad on kallid ega ole nii kerge kodusel viisil puhastada. Vase puhastamiseks peab olema mingisugune happeline aine. Apteegis ja rohpoodides on müügil mitmesugused vasepuhastuse ained, nagu: Brasso, Sampo, Sidol, Geolin ja teised. Mõne neist nimetatud ainega tuleb vaskriista pealt määrada ja siis paberiga ehk lapiga hõõruda. Puhtaks, hiilgavaks nühhkimiseks on kõige parem tarvitada ajalehepaberit.

Plekkasjad puhastate kõige paremini soodaveega ja viimaks kuiva peene kriidiga üle hõõrudes. Niisama võib nikkelasjade puhastamiseks tarvitada enne sooja vett ja pärast peene kriidiga kuivalt hõõruda.

Klaasasjad: pudelid, karafinid, mille sees vesi on seisnud ehk midagi lõhnavat ainet on olnud, tuleks pesta soolaga ehk toore kartuliga. Mõjuvam abinõu klaasi puhastamiseks on soolhappega uhtumine. Soolhappe tarvitamisel peab ettevaatlik olema, et omale kange happe läbi kahju ei tee.

Peale nende eelpool nimetatud riistade on veel väiksemad asjad, nagu noad, kahvlid ja lusikad, mille puhastamiseks paljuid aineid tarvitatakse. Musta puu peadega nuge ja kahv-lite pesemisel ei tohiks noapäid vette panna. Vesi rikub värvi ja teeb noapead krobelseks. Tera puhastamiseks võib tarvitada noapulbrit, mida kõige parem on korgiga hõõruda.

Tervislikust küljest on soovitamamad tarvitada rasked alpaka noad, kahvlid ja lusikad. Viimased on vastupidavad, ilusad ja kerged puhtad hoida. Nende puhastamiseks oleks peene kriidi ja veega lahjendatud salmiaki segu. Nimetatud segu võib ajalehepaberiga riistadele määrada, siis kuiva paberiga ja puhta lapiga nühhkida. Riistad näevad kaua aega väga ilusad ja puhtad välja. Hoiduda tuleb, et neid nuge, kahvleid ega lusikaid mitte piimasse ehk kaunviljatoidusse seisma ei jäetaks, kus nad varsti mustaks muutuvad.

Ärge unustage suurpuhastuse korral aknaid ega ukse küürimast. Aknaraamide pesemise juures tuleks tarvitada sooda- ehk salmiakivett. Pesta tuleks ruttu ja kohe kuivatada linase lapiga. Aknaklaasid saavad ilusad puhtad, kui pesuvee hulka lisada natuke piiritust ehk boraksi. Pesta pehme käsnaga ehk lapiga. Kuivatada puhta puuvillase lapiga ja läikivaks nühhkida seemisnaha ehk ajalehepaberiga. Kärbsenusta aknaklaasilt võib kergesti kõrvaldada

sibulaga. Lubjaplekked, mis akna külge on kuivanud, võib puhastada äädikaga.

Uksed, samuti kui aknad, pesta ülevalt kuni alla. Hea on uste ja seinte pesemise juures enne akt leige veega niisutada, siis ülevalt alla poole pesema hakata. Tahaksin tähelepanu juhtida põrandate pesemisele. Värvimata puupõrand on eluruumis soe ja kodune, aga tema puhashoidmine raske. Pesemiseks tarvitada kõva juurtest harja ja vett, millele vähe soodat hulka võib panna. Loputada külma puhta veega ja kuivatada puuvillase lapiga. Ärge tarvitage valge puupõranda pesemiseks seepi, seda on raske põrandalt kõrvaldada ja põrand jääb halliks.

Värvitud põrandad on külmad, aga nende puhashoidmine kerge. Värvitud põranda pesemiseks ei või tarvitada kõva harja, soodat ega

lehelist. Kõige lihtsam — ainult sooja vett ja pehmet lappi tarvitada. Niisama lihtne ja kerge on puhas hoida linoleumiga kaetud põrand, mis väga soovitatav on laste- ja magamistoas.

Üldse tubade puhastuse juures juhiksin tähelepanu sellele, et mitte ainult nähtavalt kohalt, keset põrandat ei puhastataks, vaid ka kapi, kirstu, voodi ja riuli aluseid. Perenaised, käige oma ruumid kõik läbi ja laske igasse nurka päevavalgust paista. Puhastage pildiraamid ja peegliklaasid, ka lillepotid, vaasid ja muud väiksed iluasjad. Avage aknad ka külmal talvel ja värskendage toaõhku.

On sarnane pesupüha teil möödas, siis tunnete rõõmu oma töö üle ja teie ei pane kunagi raskeks seda jälle uuesti korrata. Tõsist jõulurõõmu võib tunda ainult puhtas toas. L. T.

Kuidas saame puhtamat piima?

Meie piimasaaduste hind oleneb suurel määral piima headusest ja puhtusest. Ainult puhtast piimast võib häid piimasaadusi valmistada.

Piim võib rifutud saada maitse poolest ja omaduste poolest piimelufate ja mustuse läbi. Mida mustem piim, seda enam leidub piimas ka igasuguseid kahjulikke piimelufaid. Piimelufate tegemusest on aga tingitud mõru maitse piima juures, enneaegne hapuksminemine, venin piim, halvasti maitsega piim jne. Ka harilik piima hapuksminemine on tingitud piimelufate tegemusest, kuid hea piim ei tohi mitte liiga ruttu hapuks minna. Piimelufad võivad kahel teel piimasse sattuda: 1) lehma udaras ja 2) liipsmitse juures ehk peale jelle. Esimene juhtumine on ainult siis võimalik, kui lehma udar haige on (näit. udara tiifidus). Muudu on piim udaras täiesti puhas. Esimene piimelufate piimasse sattumise võimalus on niifakanalite otjades, kus alati rohkesti piimelufaid. Piim, mis enne liipsi niifakanalitesse kogunud, tuleb seepärast maha tõmmata.

Kõige rohkem piimelufaid ja mustust satub piima sisse just liipsi ajal liipsja mustade käte, musta lehma udara, lehma karvade, sõnniku tükkide ja tolmuse ning rifutud lauda õhu läbi. Kõige kardetavamaks piima rifujaks tuleb sõnnikut pidada, mis kergesti liipsja käte läbi piimasse võib sattuda, isearanis siis, kui lehmad wirtjased on.

Mida peame puhta piima saamiseks tegema?

Lehma liipsja peab puhtalt rietatud olema. On hea, kui liipsjal selleks pika warukatega põll olemas on, mida ta liipsma minnes teistele riietele peale tõmbab. Mustade ja poriste riietega liipsma minnes satub liipsjast enesest rohkesti tolmua ja mustust piima sisse. Ei tohi ka unustada, et liipsjal alati rätik peab olema. Peale selle peab liipsjal olema liipsilapp, mis aga mitte must ja sõnnikune ei tohi olla, nagu meil see harilikult on, vaid igaford

peale liipsi tuleb lapp puhtaks uhtuda ja kuivama panna.

Puhta piima saamiseks peame ka jelle järele vaatama, et liipsil, piimandul ja kurn piinlikult puhtad oleksid. Liipsil ja piimandul tulevad kohe peale tarvitamist külma veega üle uhta ja siis hoolega harja ja kuuma joodaveega puhtaks pesta (1 peotäis pesuoodat pange äie wee peale). Piimaseid nõusid ei tohi mitte kuuma veega pesta, kuna kuuma käes piima munarvalge ennest kokku tõmbab ja meie nõusid mitte enam nii kergesti täitsa puhtaks ei saa. Peale kuuma joodaveega pesemist tuleb nõusid külma puhta veega üle uhta ja kummuli kuivama panna, et kõik wehi välja nõrguks, kuna nõusse seismajäänud weetilgad piimelufatele kogumiskohaks on. Nõusid tuleb alati hoida hea värskete õhuga ruumis.

Et mustust lehma küljest piimasse ei satuks, peab lehma vähemalt 1 fford päewas juurharjaga korralikult puhastama. Hea on, kui lehmad igaford enne liipsi puhastatud jääksid. Lehma ase peab kuiv olema, mida kõige paremini kätte saame, kui allapanekuks aluspõhja kõrval rohkesti jamblaturvast tarvitame. Et lehm magama heites ennest väljajehidete ei määraks, tuleb igaford laudas talitades väljajehite hunnikud lehma asemelt ära wiijata. Kui lehma udar sõnnikune on, tuleb udar enne liipsi puhtaks pesta ja pärast hoolega kuivatada. Ei tohi kuidagi seda lubada, et lehma udar üleni paksu kuivanud sõnniku korraga kaetud on, nii et ainult niifad sõnniku jeeft välja paistavad. Sel wiisil ei saa meie kunagi puhtast ja heamaitselist piima. Kui udar sõnnikust puhas on, siis tuleb ta niiskelt tehtud liipsilapiga hoolega puhtaks pühkida, et lahitud karwad, tolmukübemed ja sõnnikutükid kõrvaldatud jääksid. Liipsja peab oma käsi enne liipsma hakkamist hoolega puhtaks pesema ja kuivatama. Samuti tuleb toimida ka iga fford enne järgmise lehma liips-

mist. Käsi kuivatada ei tohi aga mitte põllesse, vaid selleks peab käterätik tarvitada oema. Siimesed ilgad piimast tulevad maha liipsta, kuna nad palju piiselukaid sisaldavad ja ka muidu rasvavaejed on. Süpsja ei tohi kunagi käsi liipsti aeg niijutada, vaid liipsta tuleb pigistades täitja kuivade kätega.

Peale liipsti tuleb piim otsekohe kurnata. Kurnamiseks on kõige paremad tarvitada kahforkordse jõelpõhjaga kurna, millele puuwilla ehk riidet vahele pannakse. Niijugune kurn kõrvaldab piimast mustust täielikumalt, kui ühekordsed traat- ehk jõhpõhjaga kurnad. Kahforkordse põhjaga jõelade jaoks on eriline piimakurna puuvill müügil. Peale piima kurnamist tuleb puuvill igaford ära vijata ja kurn puhtaks pesta. Puuvilla asemel võib tarvitada ka puhasi linast ehk puuvillast riidet või marlet, mis aga igaford hoollega puhtaks pesta ja õhu ning päikese käes kuivatada tuleb.

Peale piima kurnamist tuleb piim kohe laudast ära viia ja jahutada. Jahutada võib piima veokannudes ehk lamedates piimavannides. Viimast viisi tuleb paremaks pidada, kuna neis piim õhema kihina sejab ja seetõttu rutemini jahtub. Jahutada piima on kõige parem selleks eriti tehtud tsement-betoonist piimavannides, mis külma veega täi-

detud. See külma hoidmiseks tuleb juvel wee hulka jäätükke panna, mis pärast talvel juve jaoks tingimata jäätagararab valmis tulevad muretseba. Piima tuleb võimalikult ruttu vähemalt +10 kr. C. peale jahutada. Piima jahtumise kiirendamiseks tuleb piima mahete vahel segada. Mida jahedam piim on, jeda paremini sejab ta alal. Kui piima jahtumine liiga aeglaselt sünnib, siis ei ole sellest enam kasu, kuna piiselukatel sel juhul juba küllalt aega on olnud piima rikkumiseks. Jahutamise otsustarve sejab just selles, et piima nii jahedaks teha, et piimahappe ja teiste piiselukate tegevus mitte enam võimalik ei ole, kuna piiselukad oma arenemiseks tingimata soojust vajavad. Kui meie piima piima-veokannudes jahutame, siis ei tohi mitte kaant peale jätta, vaid ta tuleb niipalju üles kergitada, et õhk läbi pääjeks. Umbes nõus jahtunud ja seisnud piim omab jumbunud lõhna ja vastiku maitse.

Ruum, kus meie piima jahutame ja alal hoitame, peab hea ja värskete õhuga olema, kuna piim väga kergesti igajuguseid kõrvaldusi lõhnu külge võtab. Uusi karjalautu ehitades või vanu ümber ehitades tuleb tingimata karjalauda juure ka piimahoiu- ja jahutusruum ehitada, mis ka talitust märkja kergendada aitab.

A. K.

Taluperenaiste seltsidest.

Meil Eestis on viimasel ajal just Põllumeeste Keskseitsi juhtivate jõude poolt päevakorrale tõstetud meie taluperenaiste organiseerimisküsimus.

Perenaiste-päeva kavatsuse ja ühtlasi nende seltside asutamise puhul pole vast mitte üleiligne vaa-delda, kuidas perenaised mujal organiseeritud on. Toome allpool lühida ülevaate poola taluperenaiste organiseerimisest:

Poola Naisorganisatsioonide Liidu liikmena tegutseb poola perenaiste seltside liit. Esimene sarnane selts asutati juba 1895. aastal proua Marie Klenievska poolt, kelle teeneid sotsiaalsetel aladel poola riik hiljuti hindas temale „Polonia Restituta“ ordumärgi annetamisega.

Hoolimata sellest, et Poolas tol ajal valitses ääretu venestamisetung ja iga organiseerumine oli seotud suurte raskustega, asutati siiski lühikese aja jooksul üle maa 20 perenaiste seltsi. Kuid alles 1906. aastal kinnitati nende põhikirjad vene valitsuse poolt ja siis võttis suurt hoogu ja levis üle kogu maa see liikumine, mille sihiks oli talupoegade, eriti aga taluperenaiste kultuuriline ja majanduslik arenemine.

Kui Poola 1918. aastal sai iseseisvaks riigiks, oli nende seltside esimeseks sammuks ühinemine ja nende ühise juhtimise loomine.

Praegu tegutseb poola perenaiste

liit peajasjalikult rahvamajanduse ja majapidamise ning kasvatuse ja ühiskondliku töö aladel, missugust tööd liidu juhatus ühtlaselt tervel maal organiseerib.

Perenaiste liidu rahvamajandusliku tegevuse peasihiks on maa põllumajanduslikkude saaduste väärtuse tõstmine ja ühtlasi muidugi ka kõigi abinõude täiendamine, mis selle sihi saavutamiseks tarvilised. Sel alal on liit asutanud osakondi põllupidamise, aiapidamise, kaubanduse ja naiskäsitöö alal. Nii on põllumajanduslik osakond asutanud, näiteks, eeskujulikud kanakasvatused, kust iga naine tegelist juhatus sel alal saab ja kust ka instruktorid taludesse saadetakse. Samal alusel on korraldatud ka teiste põllumajanduslikkude alade tõstmine.

Aiapidamise osakonnal on mitmed eeskujulikud aiapidamised, mille peaaesandeks on kõrgeväärtuslikkude seemnete ja taimede kasvatamine, kust neid taluperenaised odava hinnaga eest osta võivad ja kus neil ühtlasi igasuguseid juhatusi antakse aiapidamise alalt.

Kaubanduslikul osakonnal on Varssavis toiduainete müügikoht, kuhu toovad omaprodukte taluperenaised. Samasugused müügikohad on ka pea igas provintsilinnas. Kaubanduslik osakond endendab ka kodukäsitööd, muretseb töötajatele odavat ja head tooresmaterjali ja otsib nende saadustele turgu.

Rahvamajanduslik osakond korraldab näitusi ja võistlusi.

Kasvatustlik osakond töötab kolmes järgus: majapidamiskoolide kaudu, eelkooliaegse kasvatuse ja emade arendamise aladel.

Esimene osakond peab üleval ja juhib mitut majapidamiskooli maal, mis põllutööstusteeringumi poolt otse eeskujulisteks on tunnistatud. Peale selle korraldab see osakond algkoolide juures maal keedu- ja majapidamiskursusi.

Eelkooliaegsete laste kasvatamise osakond asutab lasteaedu ja arendab neis uusi kasvatuseabinõusid. Ühenduses lasteaadadega on töökojad, kus lapsed oma võimiste kohaselt valmistavad mänguasju.

Sotsiaal-osakond korraldab kursusi, mis arendavad kodanikuteadust, omavalitsuse küsimustest arusaamist, seaduste tundmist jne.

Ka tervishoidlikud kursused on väga suure poolehoiu võitnud naiste hulgas. Ka on see osakond asutanud rändavad raamatukogud ja on korraldanud abiandmist õnnestuste ja külgehakkavate haiguste epideemiade puhul.

Ka annab liit välja oma ajakirja, mille peasihiks on üksikute seltside tegevuse ühtlustamine.

Niisugune on, muidugi üldjoontes, poola perenaiste seltside tegevus. Nagu näeme, on nende tegevuspõld suur, nende ülesanded väga kaaluvad kogu rahva elus.

Meie peaksime oma perenaiste organiseerimist kõigest jõust toetama, seda nõuab meie maa kasu. Kuid perenaiste seltside organiseerimise juures peaks meie silmas pidama ja ära hoida katsuma uut jõudude kilustust. Meie perenaiste seltsid

peaksid ühinema ühise keskkoha ümber, milleks arvatavasti kõige kohasem oleks Eesti Naisorganisatsioonide Liit. On ju liit juba mitmel alal, mis ka perenaiste seltsid kindlasti omaks tunnistavad, teed rajanud ja tööd algatanud. Perenaiste

seltsid, koondudes liiduga, süvendaksid seda tööd ja laiendaks teda uutele aladele, mis just meie maaperenaistele tähtsad. Igatahes tuleb teravitada katset organiseerida ka meie maanaiste tööd, mis on suurem ja kandvam naiste töö meie riigis.

—k.

Mida teevad taani perenaised.

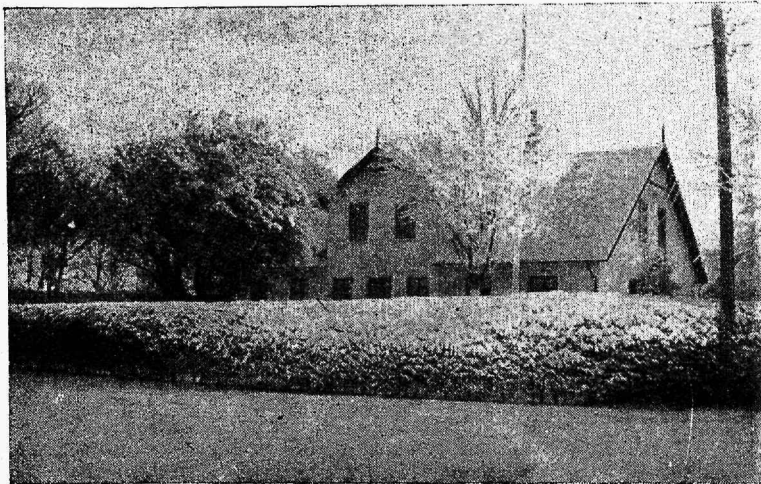
Küsimus iseenesest väga lihtne ja lühike, kuna vastata sellele on juba palju raskem ja keerulisem. Perenaise tööhulk ei paista pealiskaudsele vaatajale silma ja see vastaks lühidalt: neil pole lihtsalt midagi teha. Põhjalikuma vaatlemise juures selgub aga nii lõpmata palju igasuguseid toimetusi, mis iseenesest väiksed, kuid siiski aeganõudvad ja mille tegemata jätmisel maja sisemine kord kannataks ning ebamugava ilme omandaks.

Perenaine on eestkätt toitlusministriks; tema juhhib sisemist majapidamist ja peab hoolitsema, et toidul olevad inimesed söönud oleks, mitte ükskõik kuidas, vaid ajanõuete kohaselt, mitmekesiselt, kuid sellejuures ei tohi toitmispäeva hind üle majandusliku kandejõu tasapinna tõusta. Seda viimast peab eriti taani perenaine silmas pidama, sest ostab ju tema suure

rohkem talust välja, kui peremees kotiga sisse jõuab kanda.

Taani peremehed hindavad ka vääriliselt „perenaiste majanduslikkust“ ja aitavad selleks nõu ning jõuga kaasa, et perenaised omal alal teadmisi laiendada võiks. On harilikuks nähtuseks, et põllumeeste ühingud (Landboforening) kodumajanduslikkudele ühingutele (Husholdningsforening) rahalist ning ainelist toetust annavad kursuste, ettekannete ning näituste korraldamisel.

Taani perenaised peavad paralleelselt üldise kodumajanduse talituse ja toimetuse kõrval aiasjandust tundma. On ju aed suurimaks iga päev tarviliste tagavarade aidaks, kust odav, mitmekesine ja maitserikas toit alati saadaval. Aed hea perenaise kätes on mõjuvamaks abinõuks toitmispäeva hinna reguleerimisel.

Taani talumaja.

osa toiduaineid igapäev väljaspoolt ja seal annab rahaga pillavalt ümberkäimine ennast varsti tunda.

Taani perenaine peab ka teataval määral ärimees olema ja toiduained õigel ajal sisse ostma, et turuhinna kõikumisi ära kasutada.

Perenaise isik mängib talumajapidamise tasuvuse juures suurimat osa, kui see võib olla esialgul näib, on ju ka Taani kohta maksev eesti rahva ütetus, et perenaine tassib põllega

Taani keeduviljaaed on täielikult ja puuviljaaed osaliselt perenaise hoole all, ja tema mõistab juba aias väikse kulutusega palju korda saata. Olgu selleks kujuka näitena toodud, kuidas ühe armsa pilgu, hea sõna, tassi kohvi ja mõne koogiga taani perenaine aia kevadel ning sügisel ümber laseb kaevata, harida, rehitseada ning viljapuid väetada. Teatavasti saavad taani põllutöölised kella 6-ks õhtule ja seda puhkeajaga kevadel kella 6—10 õhtul kasutabki

perenaine, et tööpoisse aias tööle rakendada. Ja hea sõna peale tööle minek, perenaise ning peretütrega kõrvuti töötamine, tuumaka nalja ja lõbusa veste saatel, tundub töötajale kergena ja lõbusana ning süvendab tööliste ning pererahva vahel perekondlikku vahekorda; ja lõputulemusena on perenaine ühe, teinekord ka kahe mehe päevatöö, mille väärtus vähemalt 10—14 krooni, ainult 4—5 tassi kohvi ja 7—8 koogi eest ära teha lasknud. Aasta jooksul — ühelt

dab, lastele riideid jne. muretseb; ja nii mõnigi taani perenaine on sealjuures mahti saanud pangaraamatusse kena summa koguda.

Lastekasvatamine, eks ole see perenaise suurimaist muredest ja palju see aega veel röövib ja eneseohverdumist nõuab, eriti, kus see väikepere arvurikas. Laps on armas, kui ta puhas on ja selle eest hoolitseb taani perenaine piinliku hoolega. Siin peab kahekordse hoolega ametis olema, et laste ruumid kui ka riided puh-

Taani perenaine oma linnupere keskel.

poolt kokku võttes seda töökulude kokkuhoidu, teiselt poolt tulu, mis saadud aasta jooksul odava aiavilja toiduks tarvitamisest — teeb suure summa välja, mis ainult perenaise oskuse läbi majja jäänud.

Taani perenaine peab ka linnukasvatuse alal eriteadlane olema, see on tema pea-tuluallikaks, tema peab mõistma kanaaeda nii sisse seada, et see puhastsaaki annaks, noh kui mitte alati puhastsaaki, aga vähemalt siis lahtist raha perenaisele; ja seda mõistavad perenaised väga hästi peremeeste kulul teha, et sulgloomapidamine neile küllaldaselt vaba taskuraha annab. Sagedasti on peremeeste tuluallika — sigade — söödakonto normaalsest märksa suurem ning peremees murrab pead ja kalkuleerib sigade sööginormide kallal ja ei saa ega saa aru, miks sead palju söövad ja millest perenaise tuluallika — kanade, hanede, kalkunite ning partide — hiilgav tasuvus tuleb.

Sellelega ei taha ma veel sealset sulgloomapidamise tasuvust maha teha, — oh ei! Aga tahtsin ainult mainida haiget kohta nii paljudes taani taludes.

Siiski korrapärase pidamise juures annavad sulgloomad mõnedki kroonid puhastsaaki, millega taani perenaine väiksemaid majapidamise kulusid katab, toitlusmajanduse inventari uuen-

tad oleks, et lapsed õpetatud ja kasvatatud saaks elurõõmsateks, tööhimulisteks, õigustarmastavateks ja ausateks ühiskonna liikmeiks. Ja see perenaise tööhool peab iga üksiku perepoja ja -tütre juures 15—20 aastat kestma. Siin peitub suurim ülesanne, millega taani perenaine hiilgavalt hakkama saanud, siin on ka suurim perenaise rahvamajanduslik väärtus — mis ei lase end mitte kroonide ega markade peale ümber arvata, aga millel siiski põhjeneb kogu rahva majanduslik heakäekäik.

Nüüd peatasime oma laste kasvatuse juures, aga peale selle on taani perenaisel teine ja mitte vähem vastutusrikas kasvatusala: see on noorte tütarlaste õpetamine ja kasvatamine. On ju Taanis harilikuks nähtuseks, et perepojad ja ka osalt peretütred lähevad naabertaludesse teenijaks, et võõraste majapidamiste sisemise korra ning töötamisviisidega tutvuneda, aga suurema hulga perenaiste õpilastest kuiundavad siiski teenijate kui ka alevisakste tütreid.

Võib ette kujutada, palju see perenaiselt kannatlikkust ja enesevalitsemist nõuab, et üht noort 16—17-aastast plikat, kes kodust vanemate silma alt, õdede ja vendade keskelt tulnud, õpetada ja hariutada tööle, ning selleiures hoolitseda, et plika meeleolu ei langeks, ja et ta tööd mitte põlgama, vaid armastama hak-

kaks ning et temast saaks ka tulevikus perenaine, kes ise näeb, mis teha tuleb ja tarvilisel korral mõistaks ka teisi õpetada ning juhatada. Kõrvaltvaatajale ei paista see perenaise töö esialgu silma, aga kui nende enestega selle aine üle rääkida, siis võib kuulda neid ohkeid ja kaebusi, kui palju kalkuni- ja hanepoegi õpilaste kaudu otsa saanud, mitu korda pesu tulnud uuesti üle pesta, palju triikpesu ära põletatud jne. jne. Ja tõesti, raske on selles mõttes taani perenaise seisukord. On möödunud ajad, kus üks ja sama tüdruk teenis talus 5—10 ja rohkem aastaid, kus teenija oli vähema kui toimetusega kursis ning tundis maja kombeid ja harjumusi. Aga sagedasti võib Taanis, nagu Eestiski, tähele panna, et virkadel emadel on laisad tütreid; see on küll loomuvastane, aga, võib olla, tuleb see sellest, et emad sagedasti on liiaks hellitanud oma tütreid, tehes neile kõik ette ja taha valmis, nii et oma tütar täisealiseks saades ei olegi veel tõsist tööd näinud, vaid koguni tööst ära võõrutatud; ja raske on sarnasel kodukaskede vilus sirgunud roosinupukesel, kui vana jumal karistab teda edaspidisel eluteel perenaise ametiga.

Tõsine taani perenaine on ka haigeravitsemises kodus, selle eest on juba koolis hoolitsetud ja naisorganisatsioonide poolt korraldatud kursustel on ta soovi korral oma teadmisi võinud tarviliselt täiendada, nii et ta oma mehele, lastele ja perele võib esimese arstiabi andjaks olla.

Ka käsitöö ja õmblus ei ole taani perenaisele võõrad. Laudlinad, mööblikatted, seinavaibad jne. on naiste töö, ja eriti väljaõmmelused neil on õhtune naiste kätetöö.

Endale ja lastele riiete õmblemine on valdavas enamuses perenaise asi ja sellega hoiab perenaine aastas sajad kroonid kokku, mis mujale — kodu kaunistamiseks ära tarvitada võib.

Perenaised on ka pesupesemises, triikpesu valmistamises, igasuguste seepide ja pesupulbrite tundmises, puhtuse ning korra loomises eluruumides meistrid. Ei ole leida taani perenaise eluruumidest kapi otsast tolmu, ega kapi alt mõnda tosinat vanu saapaid ega kalosse. Igas asjal on oma kindel panipaik ja igal pool valitseb eeskujulik kord ja puhtus.

Taani perenaine on seda oma perekonnale ja teenijaskonnale sisse kasvatanud ja need ei

mõtlegi selle korra rikkumise peale. Igasugused putukad on taani eluruumides tundmatud, mis on võimalik ainult täpse korra ja piinliku puhtuse juures. Sealjuures ei võta korrapidamine igapäev eriliselt palju aega, ainult veidi harjumist on tarvis.

Kõige selle majandusliku askeldamise juures mõistab taani perenaine kodu nägusaks, mugavaks ja armsaks teha oma mehele ja perekonnale. Eelpool sai tähendatud keeduvilja-aia kohta, aga iluaed, — mis ka ainult perenaise maitse järele korraldatud ja tema hooliks, — on suurimaks töötarvitajaks kevade ja suve õhtutel. Aga selle töö ja hooli vastutasuks on see ka ainsaks roheliseks kohaks elumaja juures, kus peale töö ja pühapäeviti vabas õhus — rohelisel haljal murul mõtteid saab vahetada.

Valdavas enamuses ei ole majanduslik askeldus suutnud taani perenaist vaimliselt päris surmata. Naabrite pool õhtul kohvilauas ei ole mitte ainsaks jutuks kanaaed ja see, kuidas surinud põrsast 2 naela seepi saab, vaid leiate ka elavat mõttevahetust kirjanduse, kunsti, teatri, tantsu, spordi jne. üle. Leidub ka külades perenaiste ja peretütarde intiimgruppe, kes pikkadel talveõhtutel teatavat ala, kas kirjandust, sporti, tantsu või muud, harrastavad. Perekonnariikad perenaised võtavad küll harvem sarnastest ringidest osa.

Mis puutub muusikasse ja laulusse, siis on sellel alal taanlased veidi liiaks tagasihoidlikud, eriti taludes võib seda märgata, et klaver, viiul, gitarr jne. on majas, aga ükski neil ei mängi, ehk heal juhusel klimberdab peretütar või perenaine mõne lihtsama koraali ehk mõne vananenud valsi maha. Koosviibimiste puhul on pillimees ikka enamasti väljastpoolt tellitud.

Külaliste vastuvõtlik, lahke ja lõbus on taani pererahvas. Perenaine kostitab külalisi harilikult mitmet sorti kookide ning kohviga, pere-mees omalt poolt jällegi mõnusate sigaritega.

Jõudsalt ja edurikkalt on taani perenaiste organiseerimine läinud, 52 kodumajanduse ühingut 6000 liikmega tegutseb üle maa, kaks alalist kodumajanduse konsulentit, 3 käsitööõpetajat ja kümned ajutised töäjõud on koostöötavate kodumajanduse ühingute käsutuses, kes aegajalt siin ja seal riigi servas kursusi ning ettekandeid korraldavad, mida taani perenaised alati suure huvi ja innuga jälgivad.

Agr. T. Kind.

Sarlakid ja kodused abinõud tema vastu.

Kuri haigus — sarlakid, on meil üle riigi suuremal arvul maad võtnas, tabades nii lapsi kui ka täiskasvanuid.

Sarlakid on väga külgehakkav haigus ja

külgehakkav on ta kogu haiguse ajal. Ka võib sarlakihaigeks jääda igas vanuses, suuremal arvul aga lapseas.

Väga kardetav on see haigus just oma külge-

hakkavuse tõttu, oma lisahaiguste tõttu (neerupõletik, keskkõrva põletik) ja selle tõttu, et pole veel leitud seesuguseid abinõusid, mis selle haigusetaudi rutuliselt ja kindlalt maha suruksid ja seisma paneksid.

Sarlakihaigus algab 3.—8. päeval pärast haiguse saamist, külmavärinaga, oksendamisega ja suure kehakuumusega. Kehakuumus tõuseb alguses kuni 40°—41°. Neelamise juures tundub kurgus kibe valu. Keel on paksult kollaka-valge korruga kaetud, mis aga juba mõne päeva pärast värvilt punaseks, vaarmarja taoliseks, muutub. Juba esimese päeva õhtuks, vahest aga ka 2—3 päeva jooksul lööb haigus välja. Kogu ihu lööb veripunaseks, iseäranis aga nägu, kael, rind ja selg. Näol jääb aga nina, tema ümbrus, suu ümbrus ja lõuaots valgeks ja puhaks. Lähedalt vaadeldes võib leida, et see punetus väikestest täpikesest koosneb. On aga ka juhtumisi, kus sarlakihaigus õige kergelt peale hakkab, vähese kehasoojusega, mis 2—3 päeva kestab, kus ka haigus õige vähe välja lööb mõne üksiku täpikesena, ehk üldse välja ei löö. Siiski ka see kergelt mööduv haigus võib mõne aja pärast lisahaigusi, nagu neerupõletik, keskkõrva põletik jne. välja kutsuda ja ainult nende haiguste tõttu selgub siis, et haige sarlakid põdenud.

Lõpuks on aga veel õige raskeid juhtumisi, kus haigus suure kehasoojusega algab, haige varsti meelemõistuse kaotab ja surm enne tuleb, kui kõik haiguse tundemärgid käes on.

Sarlakid on väga kuri ja külgehakkav haigus, siiski võib iga inimene vastava ettevaatuse juures ennast, omi lähemaid ja kõiki teisi selle kurja taudi eest hoida ja hoiatada. Eestkätt — pidagu igaüks meeles, et see haigus väga külgehakkav on ja sellepärast katsugu igaüks, kui vähegi võimalik, temast eemal olla. Ärgu mindagu sinna majasse või peresse, kus sarlakihaige on, ärgu käidagu haiget vaatamas, ärgu tarvitatu asju, mis haigel tarvitada olid.

Hoolitsetagu selle eest, et haiguse idud ei leiaks võimalust pesitsemiseks.

Selleks pestagu päeval tihedamini käsi, sest kätega võib inimene kõige suuremal arvul haiguse idusid kaasa saada. Hoolitsegu igaüks taudi ajal ka enda kurgu eest, sest kurgus pesitsevad eestkätt haiguse idud.

Loputatagu järjekindlalt paar korda päevas enda kurku, selleks mõnd sulatist tarvitades, nagu boorsulatis (1 teelusikas boorhapet ühe klaasi sooja vee peale), sidruni sulatist (ehk teelusika täis sidrunimahla või mõni tera sidrunihapet ühe klaasi sooja vee peale).

Kui aga haigus siiski tekkinud, on tähtis teda kohe ära tunda ja kiires korras arsti järele saata. Ka kahtlastel juhtumistel ärgu viivitagu, ärgu varjatagu haiget, vaid kutsutagu

kohe arst. See on tähtis iseäranis nüüd, kus sarlakid on hakatud arstima ja seda heade tagajärgedega seerumi või sulatise sissepritsimisega. See sissepritsimine mõjub aga ainult siis hästi, kui teda kohe esimese kolme päeva jooksul tehakse. Sissepritsimist võib teha ainult arst, sellepärast rutatagu kohe arsti järele.

Teiseks tuleb haige kohe teistest, nii ehk teisiti, eraldada teise ruumi. Ja mitte ainult haiget ennast, vaid kõik need asjad, riided, pesu, söögi- ja jooginõud, millega haigel kokkupuutumist olnud ja on.

Haige põetaja (soovitav, et üks nendest, kes juba enne sarlakid põdenud) peab teistega läbikäimise katkestama, ehk olles haigetoas puhast põlle ehk kleiti kandma, mis haigetoast välja minnes sinna jätta tuleb. Pärast haigega kokkupuutumist peab käsi hoolsasti sooja vee ja seebiga puhtaks pesema.

Seni kui arst ilmub, tuleb haigele kodusel viisil ka esimest arstiabi anda.

Haige tuleb kohe voodi panna. Teiseks tuleb kurguloputust muretseda, millega haige tihti enda kurku loputab. Siin võib jällegi boorsulatis ehk sidrunisulatis tarvitada.

Haige kaela ümber tuleb sooja ehk kuuma vee kompress panna, vahetades teda iga 2—3 tunni tagant.

Haige kuumuse vähendamiseks peab talle kuuma vaarika- ehk niinepuuteed jootma. Haigele võib ainult kergelt piimatoitu anda.

Toa õhk peab puhas olema, selleks tuleb tuba tuulutada akna kaudu, kusjuures haige tuleb hästi kinni katta, et külm õhk talle peale ei käiks.

Järgmised korraldused teeks juba arst, kes kohale jõudnud.

Sarlakihaigus võib kesta kuni kuus nädalat ja kogu see aeg on haige teistele kardetav kui haiguse levitaja.

Sellepärast peab ka alati kuus nädalat haiget hoidma nii, et ta teistele hädaohtlik ei oleks.

Igaüks hoolitsegu nüüdsel kurjal taudiajal, et tal kodus oleks boorhapet kurgu loputuseks, tükk valget riiet, väike tükk vahariiet ja puuvilla kompressi jaoks, karbooliseepi käte pesemiseks, vaarikakeedist või teed, niinepuuteed ehk mõnd higistamise pulbrit, mis kõik apteegist ilma arstitäheta saadaval.

Nii siis olgu igaüks valvel, sellega päästata nii ennast kui ka teisi sellest kurjast haigusest.

A. R.

Vastutav toimetaja: Marie Reisik.

Väljaandja: Eesti Naisorganisatsioonide Liit.

Ferdinand Puura

Parfümeeria, rohu- ja värvikauplus

Harju tän. 34.

Suur väljavalik sise- ja väljamaa kaupadest ilmakuulsatest vabrikutest:
Coty, Houbigant, Cheramy, Roger & Gallet, Dorin, Wolff & Sohn,
Elida, Mouson jne.

Habemeajamise garnituurid — 250 mk. alates. **Maniküür-sahtlid** —
 375 mk. alates. **Puudritoosid.** **Jõulupuuehteid,** küünlaid, lund jne. jne.

E. Naisorganisatsioonide Liidu

II. aastaraamat

Ülevaade Eesti naisliikumisest ja E. N. L.
 tegevusjärgust 1923.—1925. a.

SISUKORD: I. Eessõna. II. III. E. üleriiklik naiskongress 30. X.—1. XI. 1925. a. Referaadid: Avamiskõne — Johanna Päts. Naisliikumise sihtjooned — Marie Reisik. Õigustest, mida lähem seadusandlus naistele peab kindlustama — Eliise Aron. Abikaasade varanduslikud vahekorrad — M. Kurfeldt. Koolieelne kasvatus — Ella Treffner. Tänapäeva kasvatuslised ülesanded — Marta Lepp. Naine ja ülikool — Emma Peterson. Naise eriharidusest — A. Krims-Kotkas. Lühike ülevaade meie naiskutseskoolidest — Mari Raamot. Emade ja laste tervishoid Eestis — Dr. A. Rostfeldt-sakk. Tervishoiu teadmiste populariseerimine — Dr. Paula Vreintal. Naiste osa tervishoiu töös — Dr. E. Lasberg. Hoolekande seadus — Alma Ostra-Oinas. Emade ja laste kaitsesest — Dr. M. Jürisson-Kleitsmann. Naispolitsei — Helmi Pett-Mäelo. Resolutsioonid. III. E. N. Liidu asemikkude kogu koosolek 1. III. 1924. IV. E. N. Liidu peakoosolek 30. X. 1925. V. E. N. Liidu teise tegevusjärgu ülevaade 1923.—1925. a. — Marie Reisik. VI. Naisorganisatsioonide tegevuse aruanded. VII. Ülevaade naisorganisatsioonide tegevusest 1923.—1925. a. — Dr. Emma Lasberg. VIII. Abieluvaranduse lahutamise lepingu kava.

LISA: I. E. N. Liidu põhikiri. II. Naisorganisatsiooni normaalpõhikiri. III. Naisorganisatsioonid Eestis. Pildid.

Aastaraamat on müügil E. N. Liidu büroos:

Tallinn, Jaani tän. nr. 3, kella 10—2.

Raamatu hind 100 marka.

MEIE KODU peab näitama omadele ja võõrastele, kes meie oleme.

MEIE KODU peab näitama, missugune on Eesti kodu.

MEIE KODU muutub meile tõsiseks koduks, kui meie teda ehime oma algupäraste toodetega.

MEIE KODU on täielik, kui meie tarvitame sinna oma ilusates, algupärastes kirjades ja värvides vaipu, patju, laudlinu, akna- ja ukse-eesriideid.

MEIE KODU kaunistamiseks saate Teie eesti kunst- ja kodutööstuse osaühisusest

„Meie Kodu'st“

vaipu, laudlinu, sohvatpatju, akna- ja ukse-eesriideid, mööbliriiet jne. Enesele ja lastele leiate seal rahvariideid, rahvusliste kirjadega spordimütse, šalle, spordi-, sörm- ja labakindaid.

Kaubad on müügil Tallinnas:

„Rahvaülikool'i“

raamatukaupluses S. Karja t. 23

Tel. 6-66.

Ladu ja tellimiste vastuvõtmine Pikk tän. 2, IV korral.

MÜUGIL
IGALPOOL

HIND 55 MK. 66

KÕRGEVARTUSLINE
TAIMEVÕI
PRIIMA

MULD AURAHADEGA
KROONID

TAIMEVÕI
Priima
TAIMEVÕI

Peakontor: TALLINNAS, Jaani uul. 6.

Telegr. aadr.: „ZENTRESTONIA“.

Põllumajandusline Keskühisus

„ESTONIA“

Eesti ühistegeline või-väljaveo keskkorraldus.

Ostab: oma liikmetelt ja võõrastelt eksport- ja siseturu võid ja muid piimasaadusi kõrgemate hindadega.

Müüb: piima- ja kontrollühisustele igasugu meierei tarbeid ja masinaid, piimaproovimise abinõusid, õlikooke ja kliisid.

Aurujõuliste piimatalituste sisseseadmine asjatundlikkude eriteadlaste ja instruktorite juhatusel. Piimatalituste plaanide ja eelarvete valmistamine.

P. K. „ESTONIA“ ülesandeks on Eesti piimaasjanduse edendamine.

Piimaühisused, koonduge kõik oma ainsama keskkorralduse ümber ja aidake igäiks selle ülesande teostamiseks jõudumööda kaasa.

Perenaised!

Ostke kõik jõulukaubad
tarvitajateühisustest.

ETK kilud

ETK sprotid

Õunaveinid

Marjaveinid

Oakohvid

Viljakohvid

Nõudke kõigist ühiskauplustest.

P E A L A D U

EESTI TARVITAJATE KESKÜHISUS

**Tarvitaja arukas kokkuvõidmine
on
riigi majanduselu kraadiklaas!!**

**Jga kokkuvõidlik tarvitaja ostab oma
kirjutusmaterjalid, kirjanduse- ja raken-
duskunstitarbed ainult kirjastusosaühisus**

Rahvaülikool'i

**raamatu- ja kirjutusmaterjali-kauplusest
S. Karja tän. 23. Krediit Panga majas. Telefon 6-66.**

Sellepärast: et seal on kõik alati kõige rik-
kamas valikus saadaval; et seal
valmistakse kõik kodumaal valmistada võimalikud kaubad ise,
kuna väljamaa kaubad otsekohe ainult vabrikutest tellitakse;
et seal oma valmistuse ja esimestest valmistusallikatest
ostmise tõttu hinnad kõige odavamad on; et seal
tahetakse kestvaid sidemeid ostjaskonnaga luua,
mispärast tähelepanu leiavad iga üksiku soovid
ja nõuded, — ja et seal teenimine kiire,
viisakas, korralik ja kõigile vastutulelik.

**Kõige paremaks soovituseks sellele ärile on
tema kiiresti kasvav ostjaskond, kes vähem
kui aasta jooksul kahekordseks on tõusnud.**